

Dnesek

ROČNÍK I.

V PRAZE 13. ÚNORA 1947

CENA Kčs 3.50

Kde je vlk?

FERDINAND PEROUTKA

Zvěst z Pankráce

MICHAL MAREŠ

Sněmovna proti Ďurišovi

BOHUMIL BÍLEK

Umělče, slev

VÁCLAV RABAS

Udávejme tón Evropě

EDVARD CENEK

Když dopadla atomová puma

Chudobinec — Nastupujeme politicky dobře do dvouletky? — O svazech trochu jinak
Hlava státu mluvila i ke stranám — Okolo divadla — Lidovost protilidová — Válku
frázi — Jak kdo... — Boj o čtyři miliardy — SČM — Morzakor 1946

**Mateřské mléko-
POTRAVA A LÉK!**

**Ze Slaného
sladké!**

LUKA

TOVÁRNA VE SLANÉM
Děsery - čokoláda - cukrovinky

ANNA MARIA TILSCHOVÁ

Třetí vydání mohutného sociálního románu
z česko-německo-polského pomezí.
Cena 126 Kčs, váz. 156 Kčs.
U VSECH KNIHKUPCŮ FR. BOROVÝ

	7 dní	
	1 osoba	2 osoby
VYSOKÉ TATRY		
STRBSKÉ PLESO	Kčs	Kčs
Hotel Hvězdoslav	1.645.—	2.947.—
Hotel Kriváň	1.470.—	2.716.—
Pension Solisko	—	2.870.—
Hotel Móry	1.435.—	2.828.—
TATRANSKÁ POLIANKA		
Sanatorium Dr. Guhra	1.645.—	2.947.—
Pension Tatranský domov	1.250.—	2.534.—
NOVÝ SMOKOVEC		
Vila Dr. Szontagh	1.680.—	3.220.—
STARÝ SMOKOVEC		
Grandhotel	1.650.—	3.220.—
Tatra Sanatorium	—	3.550.—
Hotel Kamzík	1.050.—	2.100.—
TATRANSKÁ LOMNICA		
Grandhotel Praha	1.652.—	2.919.—
Hotel Lomnica	—	2.541.—
Hotel Encian — 1760 m	—	2.920.—
Pension Javorina	1.470.—	2.800.—
Pension Hubertus	1.540.—	2.940.—
CHATY KSTL VYSOKÉ TATRY		
Popradské Pleso	945.—	1.890.—
Sliezsky dom	980.—	1.960.—
Skalnaté Pleso	980.—	1.960.—
Zelené Pleso	980.—	1.960.—
Kežmarská chata	1.015.—	2.030.—
NÍZKE TATRY		
Hotel Donovaly	—	2.520.—
Chata Certovica	1.120.—	2.100.—
Vrbické Pleso	875.—	—
Pension Löffler	880.—	1.832.—
MALÁ FATRA		
Chata pod Chlebom	895.—	1.610.—
Chata v Istvanovej	700.—	1.400.—
KÚPELE LUBOCHŇA		
Hotel Palace	1.100.—	2.100.—
KÚPELE LÚCKY		
Hotel Palace	1.120.—	2.240.—
KÚPELE SMERDZONKA		
Hotel Palace	1.050.—	1.960.—
VYSNÉ RUŽBACHY		
Hotel Palace	1.280.—	2.245.—

V ceně je zahrnuto stravování, ubytování včetně všech poplatků.

Informace podávají správy podniků a
Informační kancelář SLOVAKOTOUR, Praha II,
Jindřišská, hotel Palace.

OBSAH DNEŠKA Č. 46: JAN BÍLÝ: Rozčilování není program. — Dr. JAR. DRÁBEK: Glosy k procesu s henleinovskými poslanci a senátory. — BOHUMIL BÍLEK: Sněmovna contra Đuriš. — EDVARD CENEK: O krizi rozhlasu. JIRÍ ZHOR: U jednoho stolu. — ANTONÍN HORSKÝ: ... a spala na loktech. — Generální stávka. — Sláva spravedlivým soudcům. — Kdo vystoupil, je vyloučen. — Zákon nebo ulice. — Pomůžte zákon. — Definitiva je definitiva. Revoluce sekčních šéfů. — Spřežení bez kocího. — Potřebná tradice. — Boj o čtyři miliardy. — Mládež. — SČM.

Dnesek

řídí Ferd. Peroutka

YDÁVÁ SDRUŽENÍ KULTURNÍCH ORGANISACÍ

YCHÁZÍ TÝDNĚ VE ČTVRTEK

REDAKCE A ADMINISTRACE PRAHA I, NÁRODNÍ TR. 9

Telefon číslo 890-51 až 54. — Účet poštovní spořitelny číslo 35.622. — Nevyžádané rukopisy se nevracejí. — Předplatné na rok Kčs 168.—, na půl roku Kčs 84.—, na čtvrt roku Kčs 42.—, jednotlivá čísla Kčs 8.50. — Dohlédací pošt. úřad Praha 25. — Odpovědný redaktor Ed. Valentka. — Tiskne Melantrich, Praha II, Václavské náměstí 39.

Zvěst z Pankráce

V noci z pátku na sobotu byl na Pankráci ukončen proces proti dvěma udavačkám, Holubové, ovdovělé Pytřusové, a domovnici Veliškové. Líčení samotné, jako sta jiných, neslibovalo zvláštních událostí. A přece. Nejprve konalo se v malé síni č. 152, když nestačila, přestěhoval se lidový soud do senátní síně, a nakonec nestačila ani porotní síň. Zájem tímto procesem ve veřejnosti vzbuzený byl nesmírný, i když část tisku záležitost bagatelisovala nebo dokonce nevzala takřka ani na vědomost. Chování pražské publicistiky by zasloužilo zvlášť pozorných úvah.

Avšak k procesu samotnému: zájem na osudu dvou žen byl celkem podružný. Každý z nás je jistě toho názoru, že udavačství je zločin, který omluviti nebo dokonce prominouti nelze. »Vždyť stvůra nejhorší v celé zemi je denunciant«. Zájem o proces byl zcela jiného rázu. Šlo zde o případ dvou členů SNB. Oba policisté, Čadek i Volf, vyslyšali (podle výpovědi svědků) z moci úřední takovým způsobem nařčenou Veliškovou i svědkyni Kaňkovou, že prokurátor lidového soudu dr. Fišer i předseda soudu dr. Černík byli zajedno a oba policisty dali zajistiti vazbou. Občanstvo republiky dávno již tuší, jaké metody osvojovali si jednotlivci v policejním aparátu demokratické republiky a jakým způsobem někteří orgánové SNB zneužívali úřední moci. Budoucnost jistě ještě náležitě osvětlí před soudním forem vše to, co se u nás podobného odehrálo, a to v zájmu očisty a ozdravení našich poměrů v úseku, který je jedním ze základních pilířů naší spol. stavby. Způsoby nelidské, brutální, nečestné, barbarské a fašistické v této epoše, kdy zápasíme o demokratický a socialistický humanismus, musí být odstraněny a potrestány jako jedna z prvních podmínek likvidování strachu a pocitu bezpečí a spokojenosti.

Tento proces před lidovým soudem stal se nejen ozvěnou proc. olomouckého; možno jej považovati za precendenci případ, vedoucí k rozbití poměrů a method, jež připomínají ovzduší gestapa. Konečně přišel den, kdy i ten, kdož k justici nemá zvlášť kladného poměru, sáhl po klobouku, aby smekl. Jména, spojená s vedením procesu, zůstanou pojmem statečných zastánců spravedlnosti. Každý upřímný člověk (a tím spíš socialistický a komunistický) v rázném počínu naší justice měl spatřovat nejen krok, ale přímo skok k uskutečnění socialisticko-demokratického humanismu. Avšak, jak se zachoval tisk, to je kapitola sama pro sebe. Rudé právo přímo vyžývalo k návštěvě tohoto líčení, aby lid přý byl svědkem urážení revoluce. Autor dotyčných invektiv jistě nebyl onen bledý, tichý, mladý muž, který v zastoupení Rudého práva seděl v lavicích zpravodajů. To byla typická práce machrovská. Psaní uvedeného listu proti nezávislosti soudcovské bylo takového rázu, že se oba soudní funkcionáři (s nimiž se prohlásili solidárními i zástupci obviněných policistů), obrátili k veřejnosti, t. j. přítomné žurnalistice, slovním ohrazením, a když ani to nepomohlo, uznání hodnou novinkou ve formě buletinu na adresu tiskových zástupců. Nakonec zasáhla na ochranu soudců samotná zaměstnanecká rada justičního paláce.

Celá akce Rudého práva skončila zdrcujícím neúspěchem tam, kde to iniciátoři nejméně očekávali. Na výzvu listu skutečně se do soudní síně dostavili hlavně čtenáři Rudého práva a sledovali nejprve s jakýmsi zaujetím, později pak se zájmem celý proces. Nakonec státnímu zástupci, když konstatoval, že policie se smí myliti, ale nikdy nesmí páchat libovůli, potvrdili tato slova frenetickým potleskem. Takovým, že předseda soudu musil

pohroziti vyklizením porotní síně. Tento potlesk byl nejpádnejším dokumentem, jak spravedlivě usuzuje lid, a jak si přeje očisty a světla tam, kde toho je třeba. Snad to v redakci Rudého práva vezmou pro budoucnost na vědomost. Bývalá Národní politika, nyní Práce, po skončení procesu namířila osten proti obecnstvu a zmínila se o ženách, že raději zmeškaly vaření, než aby se vzdaly průběhu procesu. I o vyvalování očí v onom referátu bylo mluveno. Ano, vyvalování a dokonce i koulení očí zde bylo dosti, a to nejprve v řadách procesu přítomných kofidentů, mláďenců, kteří by se velmi dobře vyjímali svými tělesnými silami při kladném zásahu do dvouletky. Ano, oni kouleli očima, jak je to možno, že jejich lidi také může postihnouti blesk s nebe spravedlnosti. Nu, a jestliže obecnstvo vyvalovalo oči, to tedy nad tím, že se u nás konečně dává průchod pravdě.

Pohřební zvony se rozhoupaly k pohřbívání method gestapismu. Bylo jasně řečeno, že policie v demokracii nikdy nemůže vládnouti lidu; a bude-li tomu tak, pak to není demokracie. A když tedy demokracie, pak se SNB musí stát kamarádem a přítelem všeho poctivého lidu. O to šlo soudu a o to také jde v řadách SNB samotných. Sama se dala do pohybu lavina spravedlnosti.

Dobrá stránka celého procesu je, že v něm byla zasažena těžká a statečná rána gestapismu. Svoboda se rodí i taktó. Zvěst nového osvobození z Pankráce přichází, z Pankráce s tolika tragediemi a neštěstími!

Michal Mareš

poznámky

Nastupujeme politicky dobře do dvouletky?

Nevím, zda postupující diskuse o ústavě a o československém vyrovnání způsobuje u nás dnešní politický neklid, anebo zda nám všem již tak otrnulo, že si myslíme, že si můžeme již vjíždět do vlasů a že to nebude mít pro naši konsolidaci a hlavně pro uskutečňování dvouletky žádné následky. Faktem je, že žijeme v době politického neklidu. Je v českých zemích a je také na Slovensku. Jednou je větší u nás, po druhé na Slovensku. Nyní právě je tužší boj na Slovensku. Nezasvěcený člověk si láme hlavu, z čeho ten neklid vyvěrá?

Má několik příčin. Začínáme dělat pořádek v různých hospodářských institucích, v znárodněných podnikách pod národní správou. Začínáme dělat pořádek v pohraničí a s černým obchodem; máme plné noviny soudů, takže o rozptýlení čtenáře je dostatečně postaráno. Zapomínáme však, že příliš mnoho rozptýlení znamená také nervositu. Různé aféry, zvláště v hospodářských složkách, mají právě tak politické pozadí, jako mívaly po první světové válce. Je přirozené, že každá strana, která je svými lidmi v těchto aférách postížena, je zneklidněna. Jiné je to s černým obchodem. I tam jsou sice také politicky organizování, ale tu hraje hlavní roli osobní ohamtivost, ne politická legitimace. Vedle prohánění šmelinářů měli bychom však bedlivě prozkoumat celé naše vázané hospodářství a zvolna je odbourávat tam, kde je to možné; černý obchod by okamžitě šel dolů. Vidíme to na cigaretách, kde černý obchod v pravém slova smyslu skoro zmizel již úplně, a kde zůstal, tedy o přemrštěných cenách nemůže být již řeč.

Vážnějším zneklidňovacím problémem jsou lidové a národní soudy. Lid vidí, jak se takový soud dlouho táhne. Vlt. že stojí peníze; a výsledek? A tu si každý řekne, pro tedy ten soud? Vždyť vyšetřující odborníci musí vědět, zda z toho něco bude anebo nebude. Zdá se, že není zde dost odvahy říci jasně: tohle nic není, nechme toho. Bojíme se takového rozhodnutí a raději volíme soudní cestu, abychom projednáváním přesvědčili veřejnost, že v některém tom případě na tom

opravdu nic není a tudíž že je osvobozující rozsudek jedině možný. Ale tohle poučování stojí peníze a zneklidňuje.

Domnívám se, že nejvíce viny na této určité nestatečnosti rozhodujících orgánů soudních má tisk. Víme, jak těžko musí být získávání soudci, aby se ujali toho nebo onoho případu. Bojí se skandalizování; po projednávání politických procesů netouží žádný soudce. Kdyby nás tisk měl rozum a nazval černým jen to, co je černé, byli bychom se všemi těmi procesy již mnohem dále, ba mohli jsme být s nimi i hotovi. Mohli jsme do dvouletého plánu nastoupit s čistým stolem, uklidnění a zocelenější. A to jsme teprve na počátku soudního řízení s protektorátní vládou, nemáme odsouzeného Tisa, a všichni s určitým vzrušením čekáme, jak to dopadne a zda se zase k vůli tomu nepustíme do sebe. —

Na počátku letošního roku zahájili jsme dvouletku slavnostním způsobem. O třeskot hudby nebylo nouze. Zdálo se, že jdeme do toho naplno. Ale třeskot hudby utichl a na jeho místo nastoupil třeskot tiskařské černi, třeskot nerozvážných politických slov. Je čas, abychom se vzpamatovali. Dvouletka se má plně rozběhnout s jarem. Rozhodující slovo mají politikové, především vedoucí politikové! Řeknou je?
František Loubal

O svazech trochu jinak

Tak zvané trhové svazy teď dostávají co proto. Jsou prý nacistický vynález.

Tak se nám zdá, že se státu ukládá značně obtížný úkol: zavést řízené hospodářství bez řízení, tedy něco takového, jako vystavět stavbu bez stavitele a staviva. Mnozí namítnou, že je to poněkud secestná debata, neboť zájem není ani o ono řízené hospodářství samo. Není zájem o potravinové listky, o odběrní listy, poukazy, o ústřížky 3a nebo 4b. Je ovšem neutuchající vřelý zájem o maso, mouku, cukr, máslo za smesitelnou cenu. Bohužel — a přišlo se na to ve všech státech světa, kterých se válka nějak dotkla — je nutno mezi potraviny a mezi peníze vložit ještě trochu jiného potišťného papíru, aby nám peníze nevyzdvihly potraviny vysoko nad hlavu, a tu trochu potišťného papíru, těch ohavných lístků je třeba rozložit mezi všechny občany rovnoměrně a vyrovnat tak známou skutečnost, že peníze jsou rozděleny nerovnoměrně.

Je to nápad ryze socialistický. Někde prý se však obejdou již bez něho. Úřady se prý nemusí prát se zákazníky a ubírat těm, kdo by finančně tuhle konkurenci bez úředního příspěvní a ochrany dlouho nevydrželi. Někde jsou prý vývojově už tak šleako, že tam stát nemusí dělat policajta, aby se lidé mezi sebou v nouzi spravedlivě a poctivě podělili. Nevíme, kde to tak je. My jen víme, že to u nás takové není. Je totiž rozšířené mínění, že hospodářské zásluhy státu podtínají hojnější výskyt spotřebních statků. Není to radostné konstatování, i když pochopitelné, že praktické pokusy tomuto mínění na pravdu nedávají. Neboť kdykoli si dosud úřední ruka trochu odpočinula, spoléhajíc na kouzelné řeči o národním a kolektivním uvědomění, byl výskyt spotřebních statků za úřední ceny podfát docela a starý liberalistický zákon o nabídce a poptávce neúprosně opanoval pole. A dnes, kdy máme ještě všeho, i peněz, tak málo, je tento zákon hotový zabijsák na normální spotřebitelské vrstvy.

A tak ty svazy se snaží vyorkmidlovat střední cestou mezi spotřebitelem, který chce aspoň něco dostat za slušné ceny, a mezi výrobcem a zpracovatelem, který chce aspoň na něčem trochu vydělat. To víte, vždycky se jim to nepovede, hlavně tehdy ne, když si příroda pro změnu štědře zařadí a překvapený úřední aparát hned neví, co si počít s nadbytkem. Leč k těmto obřím dochází zázračně zřídka. Pravidlem jsou obřívě z nedostatku.

Ne chceme tvrdit, že svazové úřadování je posledním stupněm lidské civilizace. Svazy jsou jistě leckde neúměrně reformulářovány, převyhláskovány i přebožnickovány. Některak však nedosahují v těchto disciplinách rekordních výkonů, která zaznamenává třeba porevoluční samospráva. Jako všude, tak i ve svazech zaskoťáči tu a tam politika. Valná část obezřelých pozorovatelů si po 5. květnu všimla, že bude ve svazech výhodné pěstovat marxismus a zmnožila tak výrazně řady těch, kterým se socialistické politické a národohospodářské uvědomění neurodilo teprve po Stalingradu a Jaltě. Ale zabývá se snad někdo myšlenkou rozpustit četnictvo nebo berní úřady jen proto, že dnes podléhají ministerstvu, kde mají hlavní slovo komunisté?

Těchto několik slov pravděpodobně nezachrání trhové svazy před pohromou, která se na ně chystá. Snad by bylo

proto vhodné, aby se po všech zkušenostech vždycky měřilo opravdu dvakrát, než se definitivně řízne. A aby se nezapomínalo, kam to bez nesympatického poručnickování proklinačných svazů dotáhla rozmyslná výroba a spravedlivá distribuce textilií, obuvi, pneumatik, benzinu. Dr. Vladimír Kulhánek

Hlava státu mluvila i ke stranám

Hodně obyčejných občanů se táže, proč se tak statečně mlčí v otázce čistoty či nečistoty v politických stranách, ačkoliv vánoční poselství prezidentovo se toho dotýkalo nemalou měrou. Na mládež prý si trošičku, avšak na sebe-pozorování jsou již méně odvažní. A kao? — tážeme se. Nu, přece předsednictva a všechny ty výbory. He, hlas lidu promluvil bez demonstrací a pouličních výlevů! Hlava státu řekla nahlas, co občané tam kdesi dole pozorují, tu a tam mezi sebou zkritisují, co však při nejlepší vůli nejsou s to změnit: revoluce byla vhodnou příležitostí pro charakterově nečisté lidi, aby se vedrali do popředí. V této věci žádná strana nemůže si činit nároku na reklamaci výjimečnosti; jsou si všechny po této stránce rovny. Soudíme, že by nebylo neúctivé, kdyby se začalo s vážnou debatou, kterou ostatně strany prodělaly již za první republiky, zda totiž mají být stranami výběrovými či nevýběrovými. Je nutno konstatovat, že všechny naše strany jsou výlučně stranami nevýběrovými. Jednotlivé, nové vstupující věřící nezkořmaly. Braly každého, kdo se hlásil, protože se hledělo na množství a na sílu politického nepřítele, kterým byla každá druhá strana. A tak zhusta staří straníci mohli pozorovat, kterak se do jejich řad trousí vedle řádných lidí i různí přivandrovalci, kterým vůbec nešlo o ideály a plnění stranického programu, nýbrž o nové posice či o udržení posic starých. Nespornou výhodou všech výběrových stran jest, že jejich předáci vědí, o koho se mohou v rozhodných chvílích opřít. U stran nevýběrových musí počítat jen s materiálem. Jen je vždy nejistý. Naše strany jsou stále ještě ve vývoji a bude záležet na postupující vnitřní jejich demokratisaci, zda budou alespoň trochu výběrovými či nikoliv. Kdo chce reformovat život, musí reformovat lidi institucemi a instituce lidmi. Budoucí úspěchy stran leží v tom, do jaké míry toho budou schopny. Dr. Gustav Kozák

Okolo divadla

Divadelní půda je půda vulkanická. Vesuv vedle Vesuvu, sopka vedle sopky, geysiry plamenné výřečnosti. Třikrát běda tomu, komu osud a úřední funkce uložily administrativní tuto sféru uměleckého života. Lidé od divadla a lidé kolem divadla jsou rozkošni a roztomilí i ve svých výstřednostech a chybách, méně rozkošným, méně roztomilým, méně příjemným úkolem je tomuto světu ředitelovat, spravovat, inspektorovat, pokladničit a tajemničit. Jdeš-li k divadelníkům, vyzbroj se, človče úřednická, andělskou trpělivostí, a tak jako tak, kolem tohoto trapidla chodě, sám nádshe neujdeš... I ti, kdo divadlo spravují, nebo kdo na ně z povinnosti úřední dozírají, velmi brzy se nakazí nectností tohoto prostředí — a nad Vesuvy zabouří Krakatoa. A zachová-li si kdo i v tomto klimatu byrokratický chlad a distinguovanou důstojnost, zneklidní a vzruší toto milieu snad ještě víc, než kdyby sám se vztekal a bouřil. Sopkám se nezachováš.

Ne, toto prostředí nikdy neholdovalo Masarykovu heslu Rozčilení není program. Tomuto prostředí rozčilení a rozčilování bylo vždy vzněcovadlem a hašíšem. A teď si představte, že věcný a suchý jurista řekne před tímto prostředím na příklad, že lyrika nepatří do zákona, do žádného zákona, a tedy také ne do zákona divadelního. Můžete si pomyslet, co bude následovat. Skvělá davová scéna. Tento svět chce být klamán a krajně nerad naslouchá pravdám nepřijemným, četbě rozpočtových kapitol nebo přednáškám z veřejného účetnictví. Tento rozkošně egocentrický svět nerad slyší, že jsou i jiné kulturní potřeby mimo divadlo a že státní nebo kterýkoli jiný veřejný budget zná i jiné požadavky než kulturní. Tento kouzelný a okouzlující svět, jehož ušlechtilým šalbám vděčíme za tolik radostných i otřesných večerů, je světem pověr, a jaký proto div, že při všech svých nemocích věřival ve všemohoucnost zázračných všeléků — a jaký div, že věří i dnes ve všelék divadelního zákona. A že se strašlivě zlobí na každého, kdo má odvahu říci, že nejslavnostnější zákonná garancie finančních i jiných povinností státu a jiných veřejnoprávních celků k divadlu nebude nic platná, bude-li prázdna státní, zemská, okresní nebo obecní pokladna. Na každého, kdo cestu z divadelní krize nevidí v zvůně zákonné definici diva-

dla a herce, nýbrž ve věcech daleko prostších a daleko složitějších, především v zdravé souhře všech činitelů každého jednotlivého divadla, v souhře, kterou nelze ani nadekretovat, ani uzákonit, v souhře, jejímž předpokladem je dostatek opravdových divadelních osobností. Není nikde na světě divadelního zákona, který by se odvážil uložit občanstvu povinnou docházku do divadla; nedostatek takového příkazu, jenž by vyzněl groteskně, je nutno nahradit řadou věcí, jež nemůže přikouzlit nejlepší zákon. Není možno zákonem naříditi, aby se divadlu narodil druhý Kvapil nebo Hilar, svou domácí dramatickou tvorbu, není možno zákonem dosáhnout, aby hráli jen dobří herci, aby režirovali jen dobří režiséři a aby se o repertoár starali skutečně jen kritičtí a prozíraví dramaturgové.

Jako pouhý zákon o pokoutním obchodu neodstraní ještě z přítomnosti našeho hospodářského života všechnu šmelinu, jako pouhý zákon o mobilisaci pracovních sil neopatrí ještě našemu zemědělství a průmyslu dostatek schopných a vzhledných pracovníků, tak nejlepší divadelní zákon nepřinese nám ještě sám o sobě zdravé divadelní poměry a dobré divadlo. Zdravé divadelní poměry a dobré divadlo, tím méně vytvářejí halasný muezlinový straničkopolitických minaretů svým monotónním a fádním heslovitým vykřikováním. A ti, kdo dnes oprávněně či neoprávněně posuzují a soudí ten nebo jiný počin a krok ministerstva školství a osvěty, ať nevěří, že by kompetentní konkurence tohoto ministerstva byla s to v daném případě dělati zázraky.

Z potíží doby, jako již tolikrát, pomůže českému divadlu především tvůrčí práce herecká a režisérská, obratnost, jasnovidnost a prozíravost dramaturgická a lektorská, myšlenková i formální průbojnost našich i cizích autorů dramatických. Divadelní zákon, úřednická administrativa, vlivná podpora politických koreií a stran, to vše je už významu druhofadého. Osud českého divadla není v rukou hereckých či jiných organizací, není v rukou toho nebo onoho ministerstva, není v resolucích durčících se intelektuálů — je v umělecké práci našich herců a všech jejich kumštýřských spolupracovníků a pomocníků. Dnes a zítra bude ještě divadelnickým spolkářům empaticky zatleskáno — pozitíří, pozitíří si na jejich prsní tón už nikdo nevzpomene — a do nových zítřků nepůjdou jejich polemiky a proklamace, nýbrž jen jejich umělecký čin. Neboť na počátku bylo slovo — ale nakonec, nakonec zbývá vždy jenom práce. Jiří Zhor

Lidovost protilidová

Všichni jsme vítali zavedení laických referentů ve veřejné správě, domnívajíce se, že tímto způsobem bude odstraněna byrokratická těžkopádnost. Ale praxe se vyvinula jinak. Základní předpoklad, který byl před i po revoluci stále zadržován, znel: nesmí se opakovat přehnaná stranickost z prvé republiky. Tento předpoklad nejen se nesplnil, naopak, politická stranickost se ještě zhoršila. V prvé republice politická legitimace nebyla vyžadována tak bezostyšně a samozřejmě, jako v republice nynější. Ale nesplnil se ani předpoklad, že laickým živlem bude odstraněna byrokratická těžkopádnost. Naopak, i zde se situace zhoršila. Dříve, pravda, byrokracie byla nepružná, zejména proto, že každý referent hleděl přesunovat odpovědnost na referenta vyššího, nebo byl vyššími referenty k tomu donucován. Ale dnes se zkomplikovala ještě o lidové referenty, kteří zasahují do správního chodu velmi autoritativně, bohužel však směrem složitosti a nikoliv směrem zjednodušení, takže nepružnost vzrostla geometricky. Nechtě paušalisovat. Právě v těchto dnech byl citován zcela opačný případ ze slezské expositury ZNV. U nás v Praze, odkud jsou mé zkušenosti, nejsou však poměry tak radostné. Budiž dovoleno, abych uvedl jediný případ, jak vypadá schvalování převodů nemovitostí magistrátem hl. m. Prahy. Při tomto schvalování jde pouze o dvě věci: zda strany jsou státně spolehlivé, a zda úřední cena není překročena. Státní spolehlivost je prokazována hned přílohami žádosti (osvědčení, vydané MNV), přiměřenost ceny prakticky určí odhadní referát stavebního úřadu. Celé řízení mohlo by tedy být velmi krátké a velmi jednoduché, jako tomu skutečně u některých ONV jest. Ale v Praze je nutno vytrpěti tuto křížovou cestu:

Hospodářský referát IA žádost přezkoumá a pošle měřičskému úřadu. Během 1 měsíce tento úřad jí vyřídí a pošle cenovému referátu. Ten jí posoudí (totiž vyžádá si odhad od stavebního referátu) a předloží své komisi lidových referentů. Ta jí posoudí, a pak cenový referát jí pošle zpět hospodářskému referátu. Tato procedura trvá asi půl roku. Hospodářský referát žádost zase posoudí a předloží pozemkové

komisi. Ta jí opět posoudí a předloží ústřední radě, která konečně jí posléze posoudí a samozřejmě schválí, protože celá tato cesta až na hospodářský referát, posuzující všeobecné záležitosti, a stavební referát, posuzující cenovou přiměřenost, je úplně zbytečná.

Počítaj jsem s jedním magistrátním úředníkem, kolik je při této zbytečné práci zaměstnáno osob a kolik to stát stojí. Vyšlo nám, že každý jednotlivý případ stojí asi tolik, jako nemovitost, o jejíž převod běží. Svůj referát jsem označil názvem, jehož oprávněnost nechť posoudí ti, kdo touto procedurou jsou dotčeni, zejména také stát, který musí rok zbytečně čekat na peníze, které by mohl dostat jinak během 40 dnů po uzavření smlouvy. L. K.

Válku frází

V duchu Čapkovy »Kritiky slov« a Poláčkova »Žurnalistického slovníku« měla by býti u nás znovu vypovězena válka nejhrošímu nepříteli lidové demokracie a nejhrošímu nepříteli dvouletky — frázi. Frázi, jež se vtírá do projevů představitelů závodních rad a národních výborů, proti frázi, která odhání od rozhlasového aparátu kritičtější posluchače. Havlíčkovsky, masarykovsky a čapkovsky podívejme se každému otfelému slovu na zoubek. Před každou debatou, diskusí, polemikou, šarvátkou, hádkou prohlédneme si nejprve pod roentgenem slova, jichž nutně budeme užívat my i náš odpůrce a snažme se dohodnout se s našim velectěným protivníkem o obsahu slov, jimiž bude v naší slovní rozepři operováno. Mějme odvahu sejmouti z nejužívanějších slov klatbu nejasnosti. Frázi nikdy nepotřeme tak říkajíc sto procentně a naprosto. Ale i částečné vítězství je vítězstvím, a staníš se naším cílem. A ještě poznámku: nebylo by účelné, aby především naše tak zv. státní péče osvětová postavila se svými čelnými profesionálními pracovníky do služeb této války proti frázi? Aby učila lidi jasně myslet a jasně se vyjadřovat? Aby bojovala proti kulatým sloům? Jiří Zhor

Jak kdo...

Čl. 113. ústavy SSSR: »Soudci jsou nezávislí a jsou podřízeni jedině zákonu.«

Čl. 2. zákona o soudní organizaci v SSSR ze 17. VIII. 38: »Soudnictví ve SSSR má za cíl zajistit přesné a neodchýlné plnění sovětských zákonů všemi úřady, organizacemi, úředními osobami i občany SSSR.«

Univ. prof. dr. Tomsa: »Kde se vůle lidu povýší nad zákon, tam je vždy nebezpečí, že jí bude zneužito.« — »Představují lid jen proletáři nebo i zámožní, toliko komunisté nebo i soc. demokraté, národní socialisté a lidovci?«

Univ. prof. dr. Vaněček: »Veškerá moc vychází z lidu. Veškeré právo pochází z lidu.«

Dr. Kotyk (Nový Den): »Nelze považovat za hlas lidu, když několik desítek či stovek lidí přijde před budovu některého úřadu vykřikovat svou nespokojenost s určitým rozhodnutím. Velmi často se ukáže, že za touto tak zvanou spontánní manifestací stojí osoby nebo zájmy velmi konkrétní, které mají pro změnu rozhodnutí důvody velmi často se rozcházející s každým právem.«

Předseda vlády: Soudce musí soudit podle zákona s přihlédnutím k mínění lidu a stanovisku vlády. Bude-li se soudit tak, pak nedojde k žádnému rozporu.«

Posl. Zápotocký v rozhlase: »Soud nad zrádci národa nebyl a není žádnou otázkou soudcovské nezávislosti.«

Sen. pres. nejv. soudu v. v. V. Cícha: »Lid si soud povolal a lid by se měl jeho výroku podrobiti.«

Dr. Thierack, německý ministr spravedlnosti v r. 1942: »Nejlepší soudce, který si zaslouží uznání, je lid, jehož rozsudky ztělesňují právní cit, jehož nositelem je lid.«

Lad. Matějka: »Rozbitím demokratických řádů, které byly nazvány staré a prohnílé, a přenesením nejvyšší moci na tak zvaný německý lid umřívávalo se s formální dokonalostí a pod názvem spravedlnosti.«

Posl. Zápotocký: »Politické strany jsou odpovědny za rozsudek i za národní a mezinárodní ostudu, která je tím způsobena.« — »Lid je jediným zdrojem státní moci v Československé republice, tedy i jediným zdrojem spravedlnosti. Nechme tedy rozhodovat lid.«

Člen MNV: »Vláda lidu jde zdola — vždyť to říká i pan prezident a předseda vlády — když si tedy místní národní výbor v nějaké věci řekne své n.e, nedá se nic dělat.«

President republiky: »Proto jsem vždy zdůrazňoval, že je třeba obnovit právní řád, to znamená, aby ten nový řád, který je nyní nově námi tvořen, byl respektován obecně a v první řadě těmi, kteří jej sami vytvořili. Kdyby tomu tak nebylo, vyvinul by se právní chaos.«

Havlíček v r. 1850: »Neodvislost soudní moci od vlády jest ale proto potřebna, aby soud za svůj rozsudek se nemusel obávat pomsty od vlády, kdyby proti ní souditi musel, a aby také při obžalování ministrů samých spravedlnosti se šetřilo, třeba by oni měli v rukou moc nejvyšší v zemi.«

Senátní president nejv. soudu v. v. V. Cícha: »Soudcovská nezávislost je jedním z hlavních sloupů demokratického právního státu. Mělo by snad výsada soudcovského stavu, nýbrž hlavní záruka soudcovské nestrannosti a tím i bezpečná ochrana občanstva před stranickými výroky. — Ostatně, dnes mně, zítra tobě, dnes by se mi hodilo, aby byl na soud činěn nátlak v určitém směru, a zítra by se mohla taková tendence obrátiti proti mně.«

Jiří Hronek: »Nejsem sice právník a právnícky vzdělán, ale přece se mi zdá, že zde snad nebylo jednání po právu, rozhodně je to však proti zdravému lidskému rozumu. A soudil-li národní soud tak, jak soudil, nebylo to jistě v soulahu s národní tradicí a s národními dějinami.«

J. K.

politika

Bohumil Bílek

Sněmovna proti Ďurišovi

II.

I některé nové poslance je nutno upozorňovat, která práma mají a která nemají. Tisková služba ministerstva zemědělství nesmí dodávat novinám soustavné odsudky parlamentu. Ministerstva nesmějí být odbočkou strany, k níž patří ministr, který je právě v jeho čele. Nesmí se uvádět v omyl kabinet ministerského předsedy. Razítek nebudiž neoprávněně užíváno. Proč nemají zemědělci dosud svůj svaz? Politická příchut' šesti zemědělských osnov... To jsou hlavní temata rozpravy v zemědělském výboru ústředního Národního shromáždění, kterých si dnes povšimneme. A závěrečného projevu ministra zemědělství na oně památné schůzi výboru 8. ledna, v němž odpovídá také na výtky poslanců, jež Dnesek uveřejnil v č. 46: Žádná dohoda, uzavřená mimo parlament, nemůže sněmovnu zavazovat; parlament kontroluje vládu a ne naopak; lidé hlasovali, a nevěděli, o čem hlasují; ministr vykonává jen přenesenou moc parlamentu; ministr musí přijmout poslance i delegace organizací o mnoha členech; není správně paušálně hanobit první republiku; jsou v dnešním státě dvojí občané? je bývalý agrárník — dnes komunist a »dobrý« a bývalý agrárník — dnes nekomunist a »špatný«? znali zemědělci celé osnovy nebo jen torso? bylo rozesláno šesti osnov předvolební agitací a novou politickou injekcí? To byla tak hlavní jablka sváru.

Posl. Smejkal (předseda zemědělského výboru ÚNS, soc. dem.)

V poslední době se stalo dvakrát, že zpravodajové zemědělského výboru v plenu sněmovny vybočili ze své normální funkce zpravodaje a použili svého projevu ve sněmovně k tomu, že neřekli jenom názor výboru, nýbrž připojili k němu také své osobní a někdy vyhraněné stranické názory. Kdyby se měla věc opakovat, musilo by si předsednictvo dát předložit právu, kterou zpravodaj plenu podává. Proto prosím pány zpravodaje, aby se drželi své funkce.

Požádal jsem v poslední schůzi zemědělského výboru zástupce ministra zemědělství, aby tlumočili tiskové a zpravodajské službě ministerstva, aby nestavěla své referování o resolucích, které na ministerstvo docházejí, tak, jako kdyby šlo o spor ministerstva a parlamentu, a aby se zejména varovala citování oněch částí resolucí, které se přímo poslanců dotýkají. Přes toto přání, které by jistě zlepšilo ovzduší, tisková služba ministerstva znovu citovala perličky, dotýkající se přímo zemědělského výboru. Bylo by pro přístě jistě správné, aby tato služba byla objektivní na obě dvě strany, a aby citovala i ony části resolucí, v nichž zeměděl-

ci vyjadřují důvěru svým parlamentním zástupcům, když už cituje ony části, kde se říká: ať známe jména členů sněmovny, kteří jsou proti těmto zákonům.

Posl. Novák (n.ár. soc.)

Tento postup (rozeslání letáků, pozn. zprav.), nabyl povahy protiústavní tím, jak byl doprovázen informační službou ministerstva zemědělství a jistou částí tisku, který jej komentoval tak, že se zjistí, kdo jde se zemědělským lidem a kdo jde proti němu. Tím ovšem již měl být vykonáván morální nátlak na parlament, šlo tedy o nepřipustné působení na volnost usnášení.

Posl. dr. inž. Kameníček (n.ár. soc.):

»Zemědělské noviny« nejsou forem jedné politické strany, nýbrž celé Národní fronty.

Myslíte, že zprávy v »Zemědělských novinách« jsou správné? Napsaly o příkazech typické hanácké obci, že s nimi souhlasí. Vyšetřoval jsem to: vůbec tam o ničem nevědí. Nevědí, že by tyto osnovy byly jednomyslně odhlasovány.

Pro nás poslance ÚNS rozhoduje podstata věci. A ta z osnov jen číší (...sovchozy...). Ostatně jsme byli svědky různých prohlášení, která se nespínila. A proto říká, že musíme odsoudit tyto politické tendence ministerstva zemědělství a to proto, že ministerstvo zemědělství není ani osobní věcí pana ministra, ani věcí jedné strany, nýbrž celé Národní fronty.

Posl. Sochorec (lid.):

...celá řada krajských sekretariátů komunistické strany rozesílá přesné instrukce, jak jejich místní organizace mají věci zařizovat v jednotlivých obcích, aby, jak oni tomu říkají, úspěch byl zaručen. Mám zde dispoice, opisy dopisu zemědělského oddělení kraj. sekretariátu komunistické strany v Brně... ve Zlíně... Mám zde v opise dopis jednoho velmi vysoce postaveného úředníka Jednotného svazu českých zemědělců, který ze své vlastní vůle bez souhlasu přípravného výboru — je to zemský tajemník v Brně pan Kubík — dává soukromým dopisem instrukce tajemníkům Jednotného svazu českých zemědělců, jakým způsobem mají v jednotlivých obcích ty věci aranžovat.

...věc... přímo odsouzení hodná... je zde v omyl uváděn sám kabinet pana předsedy vlády Klementa Gottwalda.

Kabinet předsedy vlády pod č. 5482, Praha 10. prosince 1946, píše místnímu národnímu výboru v Přeborově, okres Milevsko, toto:

»Vaše usnesení ze dne 10. listopadu t. r., že se stavíte za schválení 6 zemědělských zákonů, je nám důkazem, že navrhované zákony jsou nutnosti, a proto činíme opatření, aby co nejrychleji byly uvedeny v život.

Přejeme Vám ve Vaší práci mnoho zdaru.

Dvoultece zdar!

Kabinet pana předsedy vlády,
Kazimour.«

Vážení pánové, k tomu máme zjištěno, že místní národní výbor v Přeborově o 6 zákonech nejednal a žádnou resoluci o nich nezaslal. Jednotný svaz českých zemědělců v Přeborově se proti těmto zákonům vyslovil zamítavě a odeslal zamítavou resoluci. Předseda MNV nedal na žádnou resoluci kulaté razítko MNV. Nikoho k tomu nezmocnil. Sám nic nepotvrzoval. Podlouhlé razítko MNV má k dispozici vyživovací referent MNV, příslušník komunistické strany.

Kdyby se jednalo v ministerstvu zemědělství s námi, jistě by se našlo správné řešení, ke kterému bychom se jednotně a svorně v celé Národní frontě hlásili... v projevu pana ministra se věnuje 90 procent místa útokům a jen 10 procent konstruktivní myšlenky spolupráce Národní fronty... Odmítáme, aby se ministerstvo zemědělství stávalo jen, řekl bych filiálním sekretariátem určitého ideologického zaměření, které by nakonec působilo rozvrat. Jsem přesvědčen, že to není ani tak osobní vina pana ministra zemědělství, jako jeho okolí, které mu již tolikrát velmi špatně poradilo...

...bude-li ministerstvo zemědělství exponentem jen jedné ideologie, jednoho zaměření v našem státě a národě, pane ministře, eo ipso a eo fakto vytvoří se zde druhá fronta proti této tendenci, fronta, která žádá jasné a rozumné řešení všech těchto věcí, i když je nutno v Národní frontě z

leckterých věcí slevit, abychom našli tu správnou a únosnou generální linii zemědělské politiky.

To, že nemáme generální linii zemědělské politiky celé Národní fronty, je jednou z příčin, která nakonec vede k těm hlubokým rozporům, jichž svědky jsme v zemědělském tisku a řecku a podtrhnu i v zemědělském rozhlase, tendenčně a záměrným způsobem vedeném.

Posl. Desenský (lid.):

Agitace s osnovami nepřináší na vesnici klid. Lidé spekulují a říkají: Nač bych si kupoval mlátičku, pan ministr Duriš vydá zákon a věc se musí dodat.

Posl. Nepomucký (KSČ):

Generální linie zemědělské politiky byla dána košickým programem a prohlášením naší vlády. Program máme, ale nemáme společné chuti všech stran Národní fronty k jeho uskutečnění. O tom svědčí tisk některých stran, určený pro venkov, a referáty některých pánů kolegů ze zemědělského výboru. Výsledkem takového záměrného kroucení jsou různé resoluce... zasílané panu prezidentovi, vládě, stranám...

Posl. Sochorec (lid.):

Návrh, aby byl uzákoněn Jednotný svaz českých zemědělců, na kterém se usnesla Národní fronta, přípravný výbor český... i slovenský, který schválila jednomyslně vláda, tento návrh byl nakonec na přání pana gen. tajemníka komunistické strany posl. Slánského vzat z pořadu jednání zemědělského výboru ústavodárného Národního shromáždění... Voláme po rychlém uzákonění... Je zajímavé, že určití činitelé strany, která měla takový živelný zájem, aby tento zákon byl odhlasován před 28. říjnem 1946, najednou tento zájem ztratili.

Posl. Desenský (lid.):

...ke mně přišel funkcionář Jednotného svazu českých zemědělců, řekl, že příslušník komunistické strany přišel do jeho bytu, když nebyl doma a na jeho ženě si vynutil, že mu vydala razítko svazu...

Posl. Nepomucký (KSČ):

Mám osnovu o Jednotném svazu českých zemědělců popsanou víc po straně (změnami, které provedl zemědělský výbor — pozn. zprav.), než textem, který byl předmětem desítek společných schůzí (Nár. fronty). Proto musila zpátky do Národní fronty, ne proto, že parlament a výbor nemá práva, to vyplývá z ústavní listiny; na co bychom měli vládu a Národní frontu, kdybychom se zde potom ve výboru dostali do situace, že vůbec nepotřebujeme vládu, aby nám dělala nějaké zákony.

Posl. Zibrín (DS):

Som dnes zplnomocnený prehlásiť menom Demokratickej strany pánu ministrovi, že stojíme stopercentne za sľubom v košickom programe, že pôda patri tomu, kto na nej pracuje. Sme práve preto i za Jednotný svaz, ale Jednotný svaz, ktorý bude reprezentovať správne rozvrstvenie roľníkov. Pri voľbách sme dostali 65 proc. hlasov a v prípravnom výbore nie sme zastúpení tak, ako strana, ktorá dostala polovic toho než my... do najbližších voľieb je podľa demokratickej zásady samozrejme, že minulé volebné výsledky musia byť rešpektované.

Posl. dr. inž. Kameníček (nár. soc.):

Leták s osnovami zákonů má politickou příchutí prvního řádu. Kdo si přečte závěr letáku, cítí, že osnova toho zákona již počítá, že budou proti němu určité námitky. Osnovy v podstatě mají politický cíl postavit malého zemědělce proti ostatním; chtějí postavit zemědělskou veřejnost proti zemědělským poslancům ÚNS, což je nejdůležitější, chtějí donutit morálně zemědělský výbor a priori pro určité stanovisko.

Posl. dr. Novotný (nár. soc.):

Domnívám se, že ve výkladu p. ministra zemědělství byli dnes uraženi všichni dobří zemědělci Československé republiky, poněvadž se vyjádřil, že proti těm zásadám šesti osnov jsou pouze šmelináři a rozvratníci. Slyšel jsem řadu projevů i za přítomnosti pana ministra zemědělství, že proti těmto šesti osnovám se vyslovili i malorolníci... Rolník

▼ Pardubických prohlásil, že má tři hektary půdy, a z toho ještě ne všecko ve svém vlastnictví... a vyjádřil se zuřivě proti šesti osnovám.

Pan ministr se zmínil o tom, že neklid, který pramení z postupu ve věci šesti osnov, pocítují jen velcí zemědělci, zbytkoví statkáři, šmelináři a rozvratníci. Znáám případy, kdy tímto neklidem trpí i velmi drobní zemědělci... V Cholticích u Přelouče chtěla nedávno prodávat přes 70 let stará rolnice pozemek 12 korců půdy, ale místní národní výbor řekl, že teď už žádnou půdu nemůže prodávat, protože je uzákoněna revize držebnosti pozemkové... Chtěli to koupit prostí domkáři.

Některé okresní národní výbory operují výnosem ministerstva zemědělství, podepsaným inž. Kotátkem, kde se poukazuje na to, že se nesmí schvalovat žádný odprodej zemědělské půdy. Z toho všeho je vidno, že lidé nečekají ani na zákon, nýbrž to, co se jim předkládá k vyjádření, považují již za zákon a podle toho jednají a úřadují.

Posl. dr. inž. Benda (lid.):

...účelem těchto zákonů nebylo nic jiného, než dostat tendenčně zemědělskou výrobu do určité krize, aby přišel někdo, kdo by jí z ní pomohl — podle mého soudu, pane ministře, ničím jiným, než kolektivním systémem hospodaření.

Posl. Nepomucký (KSČ):

Celá kampaň se vede jednak proti způsobu, jednak proti zásadě. Mám za to, že není vedena nějakou přesprávnou péčí a starostí o naše malé a střední zemědělce... Je to vedeno ze strachu, že snad mohla býti pošramocena reputace té nebo oné politické strany, poněvadž tyto snahy vyšly od ministra zemědělství, který je komunistou. Kritika se stala osobní, na osobu ministra zemědělství se útočí neslušně a přímo sprostě.

Kol. Kameníček říkal, že nár. soc. strana nemá zásadně nic proti těmto navrhovaným zákonům. Mělnický okresní sekretariát vyslal leták, v němž se doslova říká, že přijetí těchto zákonů by ohrožovalo základy milované republiky. Je těžké dělat dvojitou politiku najednou.

95 anebo 96 procent lidí v pohraničí dobře hospodají a snaží se vyrovnat s nedostatky, které tam jsou. My je mírně. Zastavíme se teprve tam, kde se to nepovedlo, kde se dostal někdo, kdo nechtěl hospodářit, ale přišel s kufrem, aby ho napakoval a rozprodával... Teď máme čas na to, abychom se tam vrátili a podívali se, kdo tam krádl, aby nepoctivě a nesprávně jednání bylo náležitě potrestáno. Na to máme čas teď, ale nemohli jsme to dělat loni nebo předloni, když stála před námi ta otázka, dostat Němce z našeho pohraničí.

Posl. dr. Novotný (nár. soc.):

Uvádím podobnou okolnost osnovy zákona o zajištění dvouletého výrobního zem. plánu. V paragrafu 2 se praví, že sankce, které zákon zná, t. j. vnučený pacht a vnučená správa, mohou být zavedeny, nemůže-li vlastník splnit povinnost, uloženou mu v paragrafu 1 proto, že má nedostatek pracovních sil, který nemohl odstranit, nebo proto, že nemá potřebná provozní zařízení.

V letáku »Hlavní zásady českých zemědělských zákonů« se však proti tomu na stránce 11. výslovně praví: Ustanovení tohoto zákona nemohou přijít v úvahu, kdyby nešlo o zavinění — a tučným tiskem. — V žádném případě se nemůže jednat o nedostatek pracovních sil. Leták říká něco protichůdného než osnova.

Posl. Antonín Gottwald (soc. dem.):

Sociální demokracie návrh zákona o zajištění zemědělské výroby — tak, jak byl ministerstvem zemědělství předložen — odmítá. Rozhodně nesouhlasíme s tím, aby místní národní výbory měly takovou pravomoc, jakou jim ministerstvo zemědělství svěří. Obáváme se, že by tato pravomoc mohla jít tak daleko, že by se nakonec mohlo zákona politicky zneužívat.

Posl. dr. inž. Kameníček (nár. soc.):

K zajištění výrobního plánu — díky bohu, máme takového zemědělce, že ho nemusíme karabáčem k ničemu honit. Zemědělec v pracovním morálce musí být vzorem všem

ostatním vrstvám. Dejme našemu zemědělství podmínky a budeme mít tolik potravin, že si nebudeme s nimi nakonec vědět rady, jak to bylo u okurek a u rajčat. Nebudeme-li mít dost dělnictva, pak budoucnost bude vypadat jinak, než bychom si přáli.

V zaknihování přidělů společnou vložkou pro celou obec vidím podklad pro kolektivní zřízení.

Posl. Antonín Gottwald (soc. dem.):

Zákon o zaknihování přidělů — podle nynějšího právního stavu jsou pozemkové knihy založeny na zásadě individuálního vkladu vlastnického práva. Knihovní zákon nezná pojem kolektivního zápisu jak se o něm mluví v návrhu osnovy ministra zemědělství.

Obstaral jsem si právní výklad od národního pozemkového fondu, kde mně bylo řečeno, že vlastnického dekretu nemůže být zbaven nikdo, pokud se neprohřeší proti zásadám našeho občanského zákona. Naproti tomu víme, že vlastnické dekryty odebrány byly, aniž požadované náležitosti byly splněny. Vedle toho dostává se mi zpráv, že na příklad na Chebsku je osídlení do jeho hospodářské usedlosti, na kterou má dekret, který podle výkladu je vlastnickou ručníkou, dávána další rodina jako spoluuživatelka nebo spolunajitelka.

Posl. Desenský (lid.):

Lidé v pohraničí nejsou zvláště spokojeni. Zakotví, až budou vědět, co je skutečně jejich, která chalupa, pole, pastvina. Nedávno mi jeden člověk řekl: že jsem si neusekl nohu, když jsem sem šel.

Státní statky a lesy by neměly v některých okresech přímo neodpovědně vyměřovat každý kousíček lesíčka, který je vklíněn do zemědělské půdy. Bylo by třeba, aby tyto lesíčky nesouvislé plochy, byly lidem v pohraničí ponechány... šíří se zprávy, že některé politické strany mají zájem na tom, aby lidé z pohraničí utekli.

Posl. dr. inž. Kameníček (nár. soc.):

Osnova o revisi pozem. reformy. Moje strana bude žádat důslednou revisi, poněvadž musíme zvětšit celou řadu nesoběstačných usedlostí na usedlosti soběstačné. Podáváná osnova zákona přesahuje rámec budovatelského plánu vlády a ohrožuje kolonizaci našeho pohraničí. Osnova neuvádí žádné datum. To znamená prakticky, že se náš venkov může znerovnováhat a polehčovat, jak dlouho chce a myslím, že to je její politický účel.

Scelování. Samozřejmě všichni budeme pro scelování, protože bez něho by se dala těžko provést mechanizace. Ale tak jak ji zákon připravil, odpusťte, to je třetí pozemková reforma. Nenamítal bych nic, kdyby se vyrovnávala pozemnostní držba mezi jednotlivými držiteli nebo majiteli. Ale odpusťte, máme také horské oblasti, a když tam sáhnete na větší než 20hektarový podnik, dospějete nenávratně k tomu, že nový podnik bude nesoběstačný.

Dále vidíme ve vydaných návrzích zákonů plán k cílevědomé kolektivizaci. Svědčí o tom zejména zákon č. 6, který do sféry ministerstva zemědělství nepatří, zejména družstevní podklad scelování, kde se také praví, že po skončeném scelování má být zvolen nový předseda. Je zajímavé, že teprve tentokrát demokratickým způsobem, když před tím volila oblastní úřadovna autoritativním systémem předsedu tohoto družstva; za druhé je to společná vložka pro zaknihování přidělů pro celou obec. Na této tendenci nemůže měnit nic prohlášení pana ministra, že je proti kolchozům a sovchozům.

Posl. Sochorec (lid.):

Základní problém... scelování... co nejrychleji společná zařízení... cesty... příkopy a určitá meliorační opatření. Provedli jsme scelování u nás na Moravě minulého roku asi ve 40 obcích, ale co to všechno pomůže, když... společná zařízení v terénu nakonec prováděna nejsou... Máme v agrárních operacích na Moravě asi 264 úředníků. Můžeme na nich žádat zvýšení výkonu o 150—200 proc., ale nemůžeme od nich žádat zvýšení o 2000 procent... myšlenka scelování všichni radostně uvítáme.

Posl. dr. inž. Kameníček (nár. soc.):

Zákon o myslivosti. Ten počín vítáme, ale musí se všem měřit stejně. Proč by nemohl být pachtýřem honitby

také jednotlivec? Nevylučujme ty poctivé členy myslivecké jednoty, kteří se zasloužili tolik o tu myslivost, že dnes můžeme s chloubou říci, že u nás produkce naší myslivosti činí 5 miliard Kčs, to je totéž, co máme věnováno v zemědělství na dvouletku.

Posl. dr. inž. Benda (lid.):

Je přichystán zákon o honebních věcech. Pane ministře, dostali to tací lidé, kteří už postupovali podle zákona, poněvadž pan sekční šéf Kofátko snad řekl, že už to bylo všechno hotové. Postříleli 450 zajců a naházeli na hromadu — a ono se to spářilo. To jsou ti výborní myslivci, kteří se do toho zapojili a chtěli by provádět zákon. (Hlasy: Kde a jak?) Na Roudnicku. (Hlas: Ale to jsou rolníci a mluvíš proti nim.) To jsou lidé z komunistické strany, kteří neměli s půdou nic společného.

Posl. Bláha (KSC):

Vystřídalo se přede mnou mnoho pánů poslanců a všichni se shodují a říkají, že nic nenamítají proti těmto šesti zákonům, ale proti formě, jakou jsou podávány.

Byl jsem v Čehovicích na schůzi. Přítomno bylo 32 zemědělců, z nich hlasovalo pro osnovy beze změny 28 a 4 hlasovali proti.

Ministr Ďuriš odpovídá:

Pokud jde o otázku, zda někdo obcházal parlament; proč bych ho jen obcházel, při čemž, pánové, nemusíte pochybovat, že my komunisté máme k parlamentu a k demokracii velmi jasné stanovisko. Parlament je představitelem vůle lidu v naší lidově-demokratické republice a my nemíníme parlament nijak obcházet, protože nesmíme zapomenout ani na to, že se nikdy nemůžeme odvízet a kontrolovat názor výkonných rolníků. Pánové, nerad to zde uvádím, ale na př. v legitimaci naší strany, myslím 6. bod, se předpisuje každému členu, aby se neustále učil od lidu. Jsem příslušníkem strany 26 let a vždy jsem si byl velmi dobře vědom, co je demokracie a co je lid, ale současně považují parlament za představitele souborné vůle lidu a současně jsem v nejužším styku s lidem. Parlament a zemědělský výbor nemohou být nijak zbytečné.

Nejsem z těch slabých mužů, kteří se nechají ovlivnit svým okolím nějak mimofádně. Budu velmi rád, když v zájmu ponaučení tou okolností, že jsme se dostali do takového stavu, jako bychom si v zemědělském výboru nemohli rozumět... budeme musít hledat nějaké řešení.

...Mnohokrát jsem už úředně i zde v zemědělském výboru prohlásil, že se skláním před všemi poctivými bývalými členy agrární strany.

...Já, páni, jsem se všemi pány poslanci velmi rád hovořil a budu hovořit, pokud nám to vzájemně čas umožní.

...Dále mne tu obviňují, že prý v návrhu zákona o zaknihování zamýšlím kolchozy, neboť je tam forma společné vložky... S tím já nemám nic společného, to mohou rolníci tisíckrát odmítnout. Takto budou rolníkům během půl roku nebo roku zaknihovány všechny přiděly, takže budou plnými vlastníky a technicky se záležitosti provedou až potom.

...Prosím pana kolegu, aby mi předložil úředně ten doklad, že některý úředník ministerstva zemědělství žádal politickou legitimaci. Je to tak nehorázná, tak hulvátská věc, že bych nebyl takový hlupák úředník mohl nalézt v ministerstvu zemědělství... Především, kdyby to byl komunist, tak by to musil dělat, když už takovou hloupost dělá, šilkovněji.

Závěrem toto: páni kolegové, prosím, uvědomte si, že všechny naše činy budou posuzovat naši rolníci a v zájmu této věci by nebylo dobré, kdyby venku i dále to vypadalo tak, že si nerozumíme. Ne proto, že já bych se toho obával. Když už mne obviňujete z nějakých politických zájmů, já bych na tom mohl politicky jen vydělat, kdyby se politické zájmy kolem této otázky vystupňovaly. Já se nebojím toho, aby tato věc byla nevim jak ostře formulovaná, ale není to v zájmu spolupráce, není to v zájmu státu a není to v zájmu politiky Národní fronty.

Po krátké rozpravě odhlasoval výbor 17 proti 9 hlasům (komunistických poslanců) známou resoluci proti ministru

zemědělství, v níž výbor znovu označil ministrův postup za protiústavní. Jednou se tak stalo již 11. prosince. Do 11. února nedošlo ke smíru. O věci jednalo předsednictvo sněmovny s předsedou vlády, který si vyžádal posudek právního oddělení úřadu předsednictva vlády. Tento posudek nebyl dosud uveřejněn. V prvním únorovém týdnu přerušil zemědělský výbor jednání o běžném pořadu a odešel protestovat k předsedovi sněmovny proti tomu, že ministerstvo zemědělství tuto i jiné věci, o něž výbor žádal, dosud nevyřídilo.

Při lednovém zasedání ústředního výboru KSC byl ministr Duriš přijat zvlášť vřelým potleskem.

literatura a umění

Václav R a b a s

Umělce, slev

(Odpovědi)

Nějaký pořádek musí být, proto je nutné odpovídat v pořadí, v jakém kdo reagoval dotazy, připomínkami, souhlasem nebo odporem ke smyslu mého článku, majícího na mysli zlepšovat a nikoliv zhoršovat cestu českého výtvarníka.

V mezích možností tedy odpovídám k následujícím otázkám:

Proč pan prezident republiky nekupuje na výstavách obrazy — jaké to musilo být hezké pro poctěného umělce, táže se — laik;

Jak dlouho ještě se bude malovat ta picassovština.

Hned čtyři čtenáři kladou skoro stejnou otázku: Jak je to vlastně s těmi našimi uměleckými školami? Jaký umělecký průmysl bude dělat umělec X a jaký umělec Y. Dále: Proč přestalo existovat Kuratorium Mod. galerie a proč Národní galerie není spravována Kuratoriem. Další malíř se ptá, proč nekupují ministerstva, centrální úřady a předsednictvo parlamentu ze svých reprezentančních fondů výtvarná díla, jako se dalo za první republiky, a zda někdo pomýšlí na to, nahradit ušlé existenční zdroje výtvarného umění.

Konečně nad jiné důležitá otázka: Jak je to s kulturním plánem, co se chystá na poli výtvarného umění?

Kdy bude konec tedy tomu picassismu? Krátkou otázku položil laik. Odpověď by si žádala knihy. Pro nás, umělce, otázka zní, jak bude geniálního přínosu jednoho z vrcholných starů evropské malby u nás využito, lépe řečeno, jak to velké dílo naše umění svým vlivem zurodnil. Picassismus jako něco odvozeného, hlouše a vnějšně napodobivého, hledající smysl Picassova umění v grotesknou nebo hoře nejasných šarád rozpadávajících se tvarů a barev, tedy toho, čím Picassova cesta k jasnosti a výraznosti obrazové není, nebude mít dlouhého trvání.

Pro rozeného výtvarníka, pro vzdělaného estetika, ale i pro člověka prostého, schopného bez předsudků se poddávat vlivu a působení barevného nebo tvarového znaku a smyslovosti struktury díla se těšit a osvěžovat, je každé setkání s Picassem velkým dobrodružstvím plným dráždivosti a mocné příkaznosti, oproštěné výrazné člověčiny, zdůrazňované odvážnými, ale bděle váženými a přesně hraněnými, čistými zkratkami, znaky výtvarnými i hluboce lidskými vztahy.

Nesmírná posedlost tvůrčí a píle pracovní zanechá nepřeborné dílo, z něhož možná věky budou čerpat, tedy i umění naše, jako ze studnice vody živé.

Nebude napodobování, nebo lépe řečeno prázdného napodobování nejvlastnějších znaků průkopnické a sekerničiny osobitě picassovské.

Co bude živit, co do značné míry ovlivní styl malby a plastiky nové doby, bude to živné a jako chleba dobré, nebo to dravé, ale nad pomýšlení čisté, jádrné a tvrdé, co ukazuje umělci nové doby cestu v tom, co je tu nashromážděno z úžasně silného životního a přírodního pocitu, jež

tu, jako na zavalanou, přichází vstříc novému člověčství a jeho stylu, jehož zárodky v sobě nese.

Náš umělec bude první, jenž si bude sloužit příkazností příkladu (nikoliv vzoru) Picassova volky nevolky, hledaje vlastní prostředky pro výraz vlastního pocitu a oproštěného lidství, jež v sobě nese.

Tím se nezpronevěří svému národnímu charakteru a citu, naopak obohatí jej.

I naši velcí ovlivňují svět.

Pomyslíte-li na úkoly, jež českého umělce čekají za nového řádu, pochopíte, že může se opírat tam, kde vane svěží, svobodný a volný duch — té svobody a volnosti neobmezené, jejíž jméno jest umělecká kázeň a nemdlévající zvidavost.

Tak prosím, nebude napodobení Picassa, nebo ho bude čím dále tím méně. Picassovi se nikdo z nás nemohl vyhnout. Já, ty — každý jsme v něm našli kus příkladnosti, podnětnosti, odhodlanosti. Kus toho znepokojení, co právě jsme potřebovali k posílení vlastní kázně a vlastní svobody nacházení.

Považuj za správné konstatovat jednou provždy, že mé kritiky a výtky nemají na mysli dotýkati se cti jednajících osob. Okolo umění jsou v lidech vášnivá zaujetí a zaslepenosti, jež často jsou neoddělitelné od zaujetí tvůrčího. Proto žádáme střídní činovníků tam, kde ta zaujetí by mohla vésti ke škodám a chybám nežádoucím. To je třeba, aby bylo i nezasvěceným jasné.

Zde je také odpověď na otázku, zda může umělec vyjít vstříc vkusu obecnstva. Vlastně nemůže, i kdyby chtěl, nese-li v sobě zárodek vidění a vkusu nového a je-li poznamenán tušením správné cesty. Jako vždy, diváci přijdou za ním, vydrží-li. Dnes by nikdo skoro už ani nepřipustil, že E. F. Burian přicházel jako buřič do ustáté divadelní tradice. Změnil se on? Změnil jsme se my, posluchači a diváci.

Tak i revoluce sociální přijde za Picassem, neboť on to byl, jenž objevil obrysy velikosti člověka nové lidské epochy.

Na otázku po našich dvou vysokých školách mohu odpovědět jen jako divák zpovzdálí a jedině z toho hlediska, jak cítím jako výtvarník, že věci umění by se u nás měly vyvíjet.

Po stránce příštích úkolů umění stav uspokojivý není. Věci dělají lidé a lidé chybují. Jenomže chyby povinné péče se zpravidla mstí velmi těžce.

Zásadním nedopatřením vedoucích členů revolučního (pražského) Bloku výtvarníků nedošlo k přestavbě staré akademie umění, ač tu byla příležitost, která se nevrátí. Myslím, že ani studentstvo nebylo na výši chvíle, aby si reformu vynutilo.

Naproti tomu ochotu k obrození ve smyslu moderní akademie projevila uměleckoprůmyslová škola a opravdu s nezadržitelným elánem bouračku staré Umprum provedla. Tím se ovšem do značné míry původnímu povolání odcizila, což doufáme je zjev přechodný. Hlavní věc, že se tu něco chtělo a dosáhlo. Náplň se dostaví.

Za to, že nebyly řešeny věci tak, jak si to žádají úkoly, jež jsou už přede dveřmi, odpovídáme ovšem i my, kteří jsme stáli nebo byli odstaveni stranou a neměli chuti ani odvahy do přivřených dveří prsty strkat.

A přece, co se tu dalo užitečné práce udělat za bdělé účasti veřejné výměny názorů hned ve dnech porevolučních, kde rozhodné činy revoluční podle předem připraveného kulturního plánu na úseku výtvarných umění mohly uspišit nejen o letu, ale o desítky let vývoj k lepšímu.

Obáváme se, že nebylo takového plánu. Nemá smyslu nyní se ptát, či vinou se stalo, že reforma obou učilišť uměleckých, která se měla dít s hlediska příští kulturní potřeby a výchovy a po případě převýchovy výtvarníka nové společnosti, byla na dobrých 50 let srdečně ztížena, zatím co tu byla skvělá příležitost zastaralou Akademii od základů zmodernisovat, zreformovat a vyladit ve spolupráci s

uměleckoprůmyslovým vysokým učilištěm tak, aby se nejen s talenty žákovskými, ale i učitelskými silami a schopnostmi hospodařilo co nejlépe. A aby tu také někdo odpovídal za takovou výchovu, která by žáka v nových poměrech uživil. Tak na př., aby školy speciální na obou učilištích byly zřizovány tak, aby ve vzájemné spolupráci ústavní i přespolní s ústavem druhým byly s to řešit všechny, především momentální úkoly, jež doba přinese, je předvídat, ba rovnou provokovat.

My všichni neseme odpovědnost za to, že dnes budou sedět na UP učilišti výteční umělci, kteří nemají k uměleckému průmyslu vůbec vztahu, zatím co na omládlé a zmodernizované akademii mohli dělat divy. Emil Filla, Bauch a Fr. Tichý, ti přec patřili na akademii. Nuže, zbořte přehradu obou ústavů v bodech, kde to lze učinit k prospěchu hledání nových cest výchovy i nových praktických umění. Udělejte pro oba ústavy přípravku jednu, která by všeobecné vzdělání žáka doplnila na úroveň aspoň vyšší střední školy. Je plýtvání penězi vydržovat přípravky dvě. Rozdílné zaměření obou škol to nevylučuje, a nevylučuje ani jejich spolupráci.

Záhy se bude volat po velkých pokusných ateliérech iz řad umělců.

Proč dělat nesmírně nákladné věci dvojitě, trojitě, když stačí pro všechny ty úkoly — myslíme tu především na monumentální malbu, dekorativní malbu, sochařství a architekturu a k ní přílehlé disciplíny umění dekorativních — když pro celou tu potřebu, celý ten horký tvůrčí život stačí veliké prostorné ateliéry, pokusné dílny, pece, laboratoře jedny.

Takové zaměření by musilo rozkývat ty nejstojařejší vody akademie a může oprávněně potřebovat vysoké školy průmyslové v předpokladu, že disciplíny, obírající se výlučně uměleckým průmyslem, budou dislokovány tam, kde umělecký průmysl dotčeného oboru hmotami i výrobou je domovem.

Řeknete fantasta. Stálo by to jen investici jednou pro vždy a jinak možná méně, než takto.

Nakonec UP. (Uměleckoprůmyslová škola.) Leta nosím v srdci věc, kterou nechci UP ublížit, ale prospět.

Připravujte vyklizení školní budovy proti Rudolfinu, je-li jen trochu možné ji adaptovat pro Národní galerii.

To by byl náš Louvre v malém, jedinečně položený, s možnostmi přístaveb až ke Křižovníkům, a později třeba v celém bloku až k Mariánskému náměstí.

Rudolfinum — Národní galerie — Národní divadlo — Karlův most — Malá Strana — Hradčany. Jako když ořech rozlouskne.

Nevím, zda jsem všechny tazatele v tomto bodě uspokojil přijemně. Nebožtík Preisler nejvíce trestal a pronásledoval ve své škole »preislerismus«. Nebojte se o osudy žáků našich moderních, třeba hodně výlučných, umělců. Žák potřebuje především vzdělaného moudrého učitele. Příklad sektářské posedlosti uměním by mohl žáku nesmírně mnoho dát pro celý život.

A kde pánové v téhle hře zůstal Jan Zrzavý? Patří do ní a nikoliv jako poslední!

Kulturní plán? Bylo by katastrofální, kdyby ho nebylo. Kdyby ještě dnes nebyl vypracován kulturní plán, který by státnicky předvídal a v celé šíři životního uplatnění projektoval možnosti rozvoje výtvarného umění a zároveň opatroval potřebné zdroje hmotné. Snad by neměly být tyto věci hlubokým tajemstvím. I tu by mohla diskuse přinést mnoho užítku. V otázce plánování rychlého a trvalého podchycení výtvarné produkce byly příslušným místům na podzim učiněny návrhy se strany uměleckých spolků. Vycházely z předpokladu povinné kulturní péče nových demokratických zařízení (národních výborů, závodních rad, atd.) v umění. Vedle toho umění žádá, aby bylo určitým povinným procentem účastno na celém provádění plánu výstavby. Obě bude asi nejpodstatnějším přínosem pro přítomnost i budoucnost v hle-

dání náhrady za ztracené příjmy umění. Tu se bude moct také na nových cestách vyžít.

Proti Kuratoriu Moderní galerie byly oprávněné stížnosti ve věci galerijní evidence současné české malby.

V dobré paměti jsou stížnosti do ponížení cyklu Alšovy »Vlasti« na půdě Mod. galerie (Otava!).

Kdyby byla možná srovnávací výstava všeho materiálu, souborů, děl jednotlivých umělců, bylo by vidět, co v péči o vlastní díla nebo oblast vlastního uměleckého zájmu dalo Kuratorium si ujit na současných výstavách a co jednou těžko a dlouho se bude dostávat zpět.

Vina byla v tom, že proti výslovnému znění statutu MG nedocházelo k vystřídání umělců v předepsaných lhůtách funkčních období a že docházelo k zakupování děl i od fungujících členů Kuratoria, což výslovně a prozřavě statut zakladatele MG zakazoval. Protestovalo se dosti často proti tomu, avšak marně.

Jedinou formou odpovědné správy galerie je povolání a odpovědný ředitel. V tom Národní galerie má štěstí. V krásné tradici jejího tvůrce dr. Vincence Kramáře pokračuje jeho povolání nástupce dr. Vladimír Novotný.

Jděte a vizte, co tu je vykonáno v odstrčeném podkroví městské knihovny na Mariánském náměstí, kde je vybudován, když ne chrám, tedy prostor svatyně, v níž můžete mysl povznášet od starostí všedního dne a přenášet se do vzdálených dob rozletu české myšlenky i spoluprožívat sen generací novodobých.

Choďte a burcujte. Lid dělný, lid politický a státnický, aby se nezapomnělo na Národní galerii, váš chrám umění!

Proč byla přerušena tradice presidentských koupí na výstavách, dříve než se mohla rozvinout a ukázat nějaké výsledky, přesně se neví. V obci malířské se praví, že to kunsthistorici přestali panu prezidentovi trpět a přišli s plánem, vytvořit na Hradě vědecky připravované a zpracovávané sbírky.

Máme za to, že tradice presidentských nákupů měla zůstat. Ze pořizování druhé sbírky v Praze s aspiracemi Národní galerie nemá smysl.

Zato krásný smysl by právě mělo, dát představitelům demokratického státu příležitost, aby po sobě zanechali v osobitých výběrech sbírky obrazů, plastik a uměleckého průmyslu podle vlastního vkusu. To by byl kulturní dokument vysoké ceny a národní pamětihodnost zcela zvláštního kouzla.

Ovšem — tazateli i nám všem by musilo být jasné, že by ani přítomný, ani kterýkoliv prezident budoucí nesměl být vázán pocitem povinnosti kupovat na každé výstavě, kterou navštíví.

Takové děláni radosti sobě a jiným by musilo být dílem čistě osobním a výrazem spontánního uspokojení inteligentní nacházející vůle a setkáváním srdcí.

Umělci by to dovedli respektovat. Těžko by však nesli, kdyby se mezi ně a nejdražšího hosta měl vřít stín, osobující si právo na dirigování i tu. Sběratelství podmiňuje rozkoš a radost vlastního úlovku. Ostatně myslíme, že stejně to není takto udržitelné. Jednoho dne se ruka utrhne — a bude po blokádě.

Proč právě v této těžké době ustaly nákupy děl z representančních fondů vládních a parlamentních představitelů, je těžko pochopitelné.

Jestli je tu záměr udělat ústřednu pro všechny nákupy potřebných děl v ministerstvu školství — tak už by tu měla být — ovšem, potom bude musít celá umělecká obec výtvarnická se vším důrazem žádat každoroční pravidelné vystřídání aspoň poloviny členů nákupní komise.

Címž končím. Na prohlášení nákupní komise odpovím v příštím čísle.

Poznámka. Po uzávěrce listu se dovidáme, že pan prezident zakoupil z výstavy Františka Kupky 3 obrazy. Srdečně oběma stranám gratulujeme.

Tak se přece ruka utrhla!

život a instituce

Edvard Cenek

Udávejme tón Evropy

První část naší úvahy o krizi rozhlasu byla napsána před karlovarskou konferencí čs. rozhlasu. Od té doby se mnoho změnilo. Změnilo se i v rozhlasu, což nutno konstatovat v zájmu pravdy. Ale ještě není stav takový, abychom mohli být spokojeni.

Kritika z vlastních řad

Především rozhlas rozbil svou ulitu a umožnil podrobné referování o karlovarských poradách. Nahlédnutím pod pokličku pánů kuchařů jsme zjistili, že v rozhlasu jsou si tedy vědomi chyb a jsou tam rozhodnutí hlavní chyby odstranit. Tak na příklad dr. Mirko Očadlík, ústřední programový ředitel, konstatoval, že rozhlas se dopouští mnoha poklesků proti českému jazyku, že byla řevnivost mezi jednotlivými odděleními, že nutno zvyšovat úroveň lehké hudby, že humor rozhlasu musí být zlepšen a pokud by mu chyběl, že musí být nahrazen aspoň dobrou pohodou. V pokračování referátu prý se v Karlových Varech rozpoutala zdravá diskuse, ve které padala i ostrá slova o pořadech. Je pozoruhodné sdělení, že ministerstvo zemědělství dodávalo hlasatelům své zprávy plné chyb a jazykově neupravené. Chmurné vyzněl i referát paní Hostomské o zábavném pořadu.

Správčové mimopražských stanic si tropy stěžovali na nemožné vybavení filiálek a jejich zanedbávání ústředím. Dr. Kožík z dramaturgického oddělení otevřeně přiznal chudobu dramatické tvorby a zdůraznil slabou úroveň časopisu »Náš rozhlas«. Dr. Novák ze vzdělávacího úseku namítal, že rozhlas trpí přebytíkem slova proti hudbě, při tom slova špatného, což je tím horší. Dr. Heller ze školského rozhlasu též konstatoval, že nedostatek předběžného informování škol způsobil, že školský rozhlas nebyl ve všech školách vítán.

Kdy nastane náprava?

Tedy kritiky nedostatků, jak jsme je z většiny vypočítali před týdnem, bylo v Karlových Varech dost a dost. Už to znamená, že v rozhlasu chtějí věcem jít na kloub. Počkáme si však ještě dlouho na zlepšení, neboť při těžkopátnosti tak složitého aparátu uvedou se karlovarská usnesení ve skutek až někdy za tři, čtyři měsíce a kdo ví, ne-li ještě později. Do té doby patrně spolkneme ještě mnohý talíř rozhlasové bramboračky, uvařené v listopadu a v prosinci.

(Malá ukázka »rychlosti« vyřizování dopisů: V oddělení ženského rozhlasu dostal autor přednášky, zaslané rozhlasu začátkem prosince, tuto odpověď začátkem února: »Bože, vy jste netrpěliví! Koukejte, hned jsme vám odpovědět nemohli, pak byly vánoce, potom jsme dělali statistiky pro Karlovy Vary, teď zpracováváme materiál z listopadu. nu — zeptejte se za měsíc...«)

O dvou věcech — soudě podle zpráv tisku — se vůbec nemluvílo: O průzkumu rozhlasového poslechu a o honorářích. Průzkum, který by mohl být nejlepším učitelem, jak program sestavovat a čeho se nejvíce varovat, zůstal na vedlejší koleji. Z tohoto úřadu asi nikdo v Karlových Varech nebyl, aby na základě čísel a procent pověděl, co se poslouchá a co se neposlouchá nebo s čím je největší nespokojenost. Jestliže skutečně na programové konferenci nebyla řeč o výsledcích práce tohoto úřadu, bylo by to opominutí vážné.

Nepříjemně pociťují spolupracovníci rozhlasu, že se nehovořilo o honorářích. Jsou přece součástí programu a tato otázka nám způsobila již mnohou ostudičku i za hranicemi, jak na to upozornily jiné listy, když připouštěly, jaký honorář se nabízel za překlad hry z jedné severské řeči. Honorář není nedůležitý. Pohlédme jen, jak ÚRO bojuje za mzdy dělníků. A honorář z rozhlasu je přece také mzdoou, odměnou za práci, za práci duševní, kterou rozhlas šíří na svých vlnách milionům posluchačů. Jestliže tedy dnes většina dělníků dostane dobře zapláceno za práci fyzickou, proč by měl dělník ducha dostávat právě z rozhlasu odměnu narostlou neúměrnou námaze a vykonané práci?!

Tisk rozhlasu se mezitím o něco zlepšil. »Náš rozhlas« má od 6. čísla z minulého týdne 32 strany, přináší pořady

z různých stanic, má víc četby a bude moci upozornit na jednotlivé programy napřed. Ovšem ani nyní zdaleka to není časopis, jaký potřebují rozhlasoví posluchači, po jakém volají.

Dvě hřivny

O dvou jménech z rozhlasu třeba se tu zmínit pochvalně. Je to Gel a F. K. Zeman. Náhodou jsou oba dva odchovanci Lidových novin. Oba si v nich dobyli před dvaceti lety reportérských ostruh. Moravan František Gel byl v Lidovkách hledaná značka. Přeslšel potom do Českého slova a před Hitlerem raději zmizel. Vstoupil do zahraniční armády a s ní se vrátil do ČSR. Na jeho referáty z Norimberku se čekalo a nezapomene se na ně. V rozhlase vede nyní jím vymyšlenou Bilou kroniku a získává jí rychle statisíce posluchačů. Je to šťastná relace a lze jí přát dlouhý život. Nechť se jí Gel věnuje do analů rozhlasu i lidu zlatým písmem. Gel je jedním z nejlepších, ne-li náš nejlepší reportér. Neumí sice mluvit, ale umí to napsat. A dobrý hlasatel mění Gela v rozhlasovou hvězdu.

Druhým mužem je F. K. Zeman. Také on vyrostl v Lidových novinách. Zeman odešel k rozhlasu asi před 12 lety. Umí mluvit a umí to i napsat, ale nemá Gelových znalostí světa. F. K. Zeman rozumí těm nejprošším v národě, rozumí ostravským havírům, rozumí pohraničí. Kdo si to o něm naapsal případně: Poslouchá se dobře, i když čte jenom adresy. Tož to by byly dvě hřivny rozhlasu — a můžeme-li radit: Užívat po kapkách a nedávat loky. Všeho moc škodí, jedlé i nejedlé. poslouchané i mluvené.

Udávejme tón Evropy

Jedno se při kritice rozhlasu v dnešních časech nabízí naprosto neodbytně: Jsme národem muzikálním, muzikantů, jsme národem hudby. Vědí to o nás. A máme v Evropě klíčovou pozici. Opíště si kružnici se středem v Liblicích (chcete-li tedy v Praze) a našich československých 120 kW obsáhne v akčním radiu pouze 1200 km již celé Polsko, celé Německo, hlavní obydlené části Norska, Finska, Švédska, celé Dánsko, Holandsko, Belgie, celou Anglii a Francii, Švýcarsko, Rakousko, Maďarsko, ba i Itálii, Řecko, Bulharsko a Rumunsko, tedy polostatu Evropy, zhruba 300 milionů lidí. A uvědomte si, že o německví dnes mnoho milionů lidí nestojí — ať je to řeč nebo z valné části i hudba — uvědomte si, že neexistují a dlouho nebudou bayreuthské hry, že festivaly v Salcburku asi vymřely... Co z toho vyvozovat?

Máme možnost udávat tón v evropském etheru. Někdy v roce 1929 nebo 1928 psau jsem o tom v Lidových novinách a zůžil jsem námět do návrhu, aby pražská stanice udávala celé Evropě tón aspoň — k o m o r n í m á č k e m. Návrh měl ve světě ohlas a firma Phillips z Holandska se za něj všele přimlouvala. Rozhlas, tuším, brzo poté vysílal a dodnes vysílá časová znamení v komorním áčku, což si zvykem posluchač ani neuvědomuje.

Dnes nám dal čas obrovskou příležitost. Dnes bychom měli celé Evropě vysílat něco víc než jen to áčko — dobrou, líbivou českou hudbu! Mnozí ani nemají tušení, jak se poslouchá ve Francii, ve Švýcarsku ba i v Německu, a samozřejmě v Holandsku, Rakousku, Švédsku a Norsku. Ale ne ta těžká, vážná, prostému gros nesrozumitelná, nýbrž ta k citu jdoucí, ať je to Smetana, Dvořák, Suk nebo Kmoch a jiná dobrá lidová hudba. Opravdu, i dechovky se poslouchali v Ženevě, v Grenoblu, a má-li říz, zní Praha i v Mnichově a ve Vídni. Je tedy na nás, abychom našli cestu k srdci Evropy. Žítme-li už v srdci tohoto starého kontinentu.

Nebudme v tomto bodě malicherní: Ohlašujme ty programy, které by mohly zajímat zahraniční posluchače zkrácenou formou ve dvou nebo třech jazycích! Myslím, že by bylo dobrou službou naší republice, kdybychom častěji — aspoň dvakrát denně ve večerních hodinách ohlašovali pořady zkratkovitě takovým způsobem. Ztratí se tím denně tři nebo čtyři minuty, ale získají se přátelé nadosmrti.

Někteří čtenáři byli snad překvapeni naším údajem o počtu posluchačů. Uváděli jsme pro konec roku 1946 jejich počet číselně 1,600,000. Rozhlas sám však oznamuje pouze 1,509,000 koncesionářů. Čerpali jsme čísla z několika dobře informovaných pramenů; je-li však pravdivé nižší číslo rozhlasu, pak u nás připadá pouze 12,5 koncesionářů na 100 obyvatel a to je číslo velmi nízké, nižší než bylo podle našeho šetření.

Závěr a pouhrn

Československý rozhlas je v krizi a musí z krise ven. Měl a má chyby. Měl a má velké chyby. Nesloužil by Českoslo-

vensku, kdyby na nich lpěl. Z karlovarských porad zjišťujeme, že o mnohých ví a že hledá cestu k správě. Musí ji najít rychle a musí se na ni dát co nejdříve. Za žádných okolností nesmí být stranický, ale musí být česko-lovenský. Politickým nehoráznostem musí dát výhost. A měl by se přimknout ještě úže k životu, jak jej zijeme, měl by ssát šťávu života z žil lidu. Měl by být jako ručička seismografu a zaznamenat každý záohvív, který probíhá našim veřejným životem. A stůj co stůj by měl hledat humor. Kde se dá a jak se dá. To by byl čert vápeníkem, aby jej páni nenašli.

Rozhlas nebyl a sotva kdy bude konkurencí novinám, filmu, koncertům, divadlu. Má své úkoly a jde svou cestou. Ale je součástí dneška a proto je kritizován. Měl by být vděčný za každou kritiku a ne se mračit na kritiky a odpovídat jim tak, že jsou z toho žaloby. Chceme, aby rozhlas byl náš, nás všech, aby byl dobrý.

do ba a lidé

Když dopadla atomová puma

Na osudech šesti lidí, již byli z těch, kdož přežili zkázu Hirošimy, líčí spisovatel John Hersey v knize »Hirošima« ná sledky svržení první atomové bomby v dějinách lidstva.

Hersey začíná svou reportáž v 8.15 dne 6. srpna 1945, v okamžiku, kdy dopadla atomová bomba na Hirošimu, a hodinu po hodině, den po dni sleduje oněch šest lidí: úřednici, vdovu po krejčí, lékaře, metodistického pastora, mladého chirurga a jezuitského kněze.

Reportáž byla po prvé vytištěna v »New Yorkeru« v srpnu m. r., a vysílána všemi americkými stanicemi. Nyní byla vydána v Americe knižně. Podáváme ji v zhuštěné formě.

V 8.15 dne 6. srpna 1945 japonského času zalomcoval záblesk atomové bomby Hirošimou. Slečna Tošiko Sasaki, úřednice osobního oddělení Společnosti východoasijských cínových dolů si právě sedla ke stolu a otočila hlavu k dívce u vedlejšího stolu. Dr Masakazu Fudžii se usadil se skříženými nohama na verandě své nemocnice nad řekou, aby si přečetl noviny. Paní Hatsuyo Nakamura u okna pozorovala souseda, jak bourá svůj dům, který byl v cestě protiletectké obraně. Otec Wilhelm Kleinsorge, německý jezuitský kněz, ležel na svém lůžku a četl »Stimmen der Zeit«. Dr Terufumi Sasaki, mladý chirurg, šel po chodbě nemocnice Červeného kříže se zkumavkou krve v ruce, aby provedl Wassermanovu zkoušku. Ctihodný Kijoši Tanimoto, pastor metodistické církve, se zastavil před dveřmi domu, kam evakuoval církevní majetek. Sto tisíc lidí zahynulo. Těchto šest bylo mezi těmi, kteří to přežili. Ještě dnes se diví, proč jim bylo určeno žít, když tolik jiných zemřelo. Každý z nich je přesvědčen, že malá náhoda — jeden krok v pravý čas, rozhodnutí vstoupit do jiné místnosti, jízda dřívějším vlakem, mu zachránila život. Nyní ví každý z nich, že za okamžik prožil mnoho životů a viděl víc smrti, než se mu kdy snilo. V onom okamžiku žádný z nich nevěděl nic.

Obyvatelé dnes jako každodenně čekali B san, čili pana B, jak nazývali létající pevnost B 29. Denní návštěva těchto letadel a jejich systematické neútočení jim trhalo nervy. Městem šla pověst, že si Američané schovávají pro Hirošimu něco zvláštního.

Pastor Tanimoto denně odvažel movitostí svého kostela, a po pravidelném ohlášení poplachu je zas přivázel. Pomáhal mu při tom jeden známý, kterému onoho kritického dne chtěl na oplátku pomoci s evakuováním jeho rodiny. Stejně špatně spal. Byl vychován v Americe, oblékal se jako Američan, mluvil bezvadně anglicky. Proto byl několikrát vyslýchan japonskou policií jako americký vyzvědač, a od té doby trpěl stíhomanem. Mimo své pastorské povinnosti organizoval i protiletectkou službu. Ráno stál ve své zahradce a pozoroval město, v jehož obytné části byly na 4 čtverečných milích soustředěny tři čtvrtiny obyvatelstva, které se evakuaci ze 350.000 zmenšilo na 245.000.

Ráno se objevilo jako každodenně výzvědné letadlo, a když přeletělo, byl odhroukán poplach. Z čista jasna protřhl

blesk oblohu od východu k západu, směrem od města k pahorkům. Pastor padl na zem a přitiskl tvář ke kamenům. Tak neviděl, co se stalo. Náhle ucítil strašný tlak, dopadaly na něho kusy střechy. Žádný výbuch však neslyšel. Když se odvažil podívat, viděl kolem sebe zřícené domy, nad nimiž visel mrak. Zdálo se, že je podvečer a schyluje se k noci. Den temněl a temněl. Pastor Tanimoto vstal a rozběhl se po ulici. Viděl setninu vojáků, kteří blízko jeho domu od rána kopali zákopy. Teď se potáceli, oslepeni krví, která jim proudila z hlavy a ze zad. Ze sstutin se ozývalo volání...

Paní Nakamura odešla se svými dětmi v noci za město a k ránu se vrátila. Děti byly tak unaveny každodenní evakuací, že se rozhodla zůstat v městě. Brzy ráno se v jejím sousedství začaly ozývat údery sekery. Její soused strhával svůj dům, který stál v cestě protiletectké obraně. Bylo jí ho líto. Ničil svůj vlastní dům. Nestěžoval si však. Byla to jeho občanská povinnost. Náhle všechno kolem ní zběhlo tak, jak to ještě nikdy neviděla. Snad to ani blesk nebyl. Udělala krok směrem k pokoji, kde spaly její děti. Udělalo se jí temno před očima. Byla obrovskou silou pozvednuta a nesená vzduchem, pronásledována urvanými kusy svého domu. Když dopadla na zem, spatřila svoji nejmladší dcerku, která byla jen málo zaspána. Po ostatních dvou dětech nebylo ani vidu, ani slechu.

Dr Fudžii byl majitelem zvláštní japonské instituce — soukromé nemocnice s jedním doktorem, jímž byl on sám. Jeho nemocnice byla stavba jednou třetinou visící nad hladinou řeky Kyo, s asi třiceti pokoji pro pacienty a jejich příbuzné, kteří podle japonského zvyku bydlí s nemocnými, vaří pro ně, omývají je a čtou jim, a stále je litují a utěšují. Bez toho by se nemocný cítil ztracen. Neměl mnoho pacientů, protože se obával, že by je v případě náletu nemohl evakuovat. Byl spokojen, dobře se mu vedlo, jeho rodina byla v bezpečí, a tak si v klidu usedl na verandu nad řekou, odvrácenou od města, a dal se do čtení. Uviděl blesk jako pronikavě žlutý na svých novinách. Vyskočil, ale tu se jeho nemocnice naklonila a převrhla se do vody. Doktor byl vyvržen do vzduchu a zrácel vědomí, když tu pocítil dotek vody. Neměl ani čas uvědomit si, že umírá, když pochopil, že žije, vklíněn mezi dva trámy. Nemohl se ani pohnout, ale hlavu měl šťastně nad vodou. Okolo něho plavaly zbytky jeho nemocnice. Právě rameno ho strašně bolelo, všechno kolem sebe viděl jen nejasně, protože ztratil brýle.

Otec Kleinsorge z jezuitské missie se necítil toho dne příliš zdrav. Japonská válečná strava mu nepřídala na síle. Nebylo také příjemné žít jako cizinec v Japonsku, propadávajícímu panice. A co víc, otec Kleinsorge byl Němec a jako Němec byl po porážce svého Vaterlandu i mezi svými japonskými známými nepopulární. Četl toho dne opožděně mši. Ale přítomni byli jen členové missie. Když v osm hodin ráno odhlásili poplach, svlékl otec Kleinsorge svou uniformu, kterou vždy pro případ poplachu oblékal, a ulehl, aby si přečetl »Stimmen der Zeit«. V očích mu zalomcoval strašlivý blesk. Myslí si, že na něho dopadla bomba. Ztratil vědomí. Když se probral, poznal, že se jako v transu prochází po zelinářské zahradě missie. Později si uvědomil, že mu blesk připomněl kolísí země s nějakou planetou, o níž kdysi v mládí četl. Když se rozhlédl, viděl, že jediný missijní dům, ze strachu před zemětřesením třikrát ocelovými traversami vyztužený, zůstal stát. Ze dne se stala noc. Někde v temnotě uslyšel hospodyně z missie nařikat: »Pane, smiluj se nad námi... ..šu Jesusu awaremi tamai!«

Dr Sasaki, mladý chirurg v nemocnici Červeného kříže, bydlil mimo město se svou matkou, a do nemocnice jen dojížděl. I on měl špatnou noc. Cítil v sobě horečku a uvažoval, má-li jeti do zaměstnání. Mimo svou praxi navštěvoval ještě zanedbané nemocné v malém městečku, kde bydlil s matkou. To ovšem bylo trestné. V noci se mu zdálo, že ho policie přišla zatknout a strašně ho zbila. Byl tedy neklidný a jel do nemocnice dřív než obvykle. Hned se dal do prohlížení pacientů. Jednomu odebral krev pro Wassermanovu zkoušku. Byl právě na cestě do laboratoře, když odrazem v otevřeném okně spatřil blesk. Přikřičel se v rohu a řekl si ještě: »Buď statečný« jako pravý Japonec. V tom okamžiku se nemocnice roztrhla ve dvě. Kolega, k němuž šel do laboratoře, byl mrtev. Pacient, který se ještě před několika vteřinami bál

syfilidy, byl mrtev. Bylo mnoho mrtvých. Kusy lidí a nemocničního zařízení ležely roztroušeny po okolí. Sférická bytost ležela jen těže popálen. Dr Sasaki shledal, že je v celé nemocnici jediným lékařem, který není zraněn. Poněvadž byl přesvědčen, že nepřítel zasáhl jen nemocnici, shledal obavy a začal obvažovat nejdřív lékárnu a pak ostatní žijící nemocné. Zatím však zmrzačení a umírající občané ze všech částí města obrátili své nejisté kroky a naděje k nemocnici Červeného kříže. Nastala strašlivá invaze lidských trosk do nemocnice.

Slečna Sasaki, úřednice společností Východoasijských cínových dolů, vstala toho dne ve tři hodiny ráno. Musela se postarat o domácnost, uvařit snídaní pro otce a bratra, připravit jídlo na celý den pro matku, která byla se stonavým bratříčkem v nemocnici. Když skončila a uklidila, bylo už skoro sedm hodin. Vyjela tedy do zaměstnání. Za 45 minut byla na místě, šla připravit velký pokoj v přízemí pro oslavu jednoho bývalého zaměstnance firmy, který spáchal sebevraždu z jakýchkoli nedobře známých, ale čestných důvodů. Pak se vrátila do kanceláře a usedla u svého stolu, který byl daleko od okna. Za sebou měla velkou knihovnu a archiv personálního oddělení firmy. Než začala se svou prací, chtěla si ještě trochu popovídat s kolegyní u vedlejšího stolu. Odvrátila obličej od okna. Vtom strašlivý blesk, strop se prolomil, střecha se utrhla, lidé se propadli a létali vzduchem. Na slečnu Sasaki se sesula celá knihovna. Její kolegyni knihy zabily. Tu, na úsvitě atomové éry, byl člověk rozdrčen knihami.

O h e ň

Pastor Tanimoto, který viděl zkrvavené vojáky, běžel dál bývalými ulicemi. Potkával zástupy krvácejících lidí. Pomáhal jim jak mohl a odváděl je ke stanicím první pomoci. Ale i tam už byly zástupy.

Zdalo se, že na město dopadlo mnoho bomb, ačkoli nebezpečí bylo odhroukáno a nikdo neviděl ani neslyšel letadla. Pastor Tanimoto se vyšplhal na blízký pahorek, aby zjistil rozsah škod. Spatřil strašlivé panorama. Nejen střed města, ale celá Hirošima, až kam mohl dohlédnout, se podobala rumišti, z něhož počínal stoupat hustý, smrdutý výpar. Z domů vyrážely plameny, a když na něho dopadly první mastné kapky vody, veliké jako kuličky, pomyslel si, že jsou to hasiči, kteří se snaží zdoлат oheň. Ale byly to jen kapky vlhkosti, sražené vácem prachu a žáru, který se rozprostřel do výše několika mil nad Hirošimou.

Paní Nakamura vyprostila zatím své děti, které jako zázrakem ušly zranění. Podařilo se jí v troskách najít i balík šatů, připravený pro evakuaci. Děti se ptaly, proč už je noc, proč spadl jejich dům. Paní Nakamura nevěděla. Kolem byly roztroušeny mrtvoly a lidé s krvácejícími údy. Domy kolem hořely. Pod troskami se ozývaly skřeky a volání o pomoc lidí, pálených za živa. Paní Nakamura vytáhla svůj šicí stroj, svůj jediný prostředek obživy. Byl však příliš těžký. Nemohla jej vzít s sebou. Ukryla tedy stroj v mléčné studni, vzala děti a utíkala na evakuační plochu, určenou pro její čtvrt.

Otec Kleinsorge shledal, že s něho byl stržen oděv. Vrátil se do svého pokoje, kde bylo všechno vzhůru nohama. Jen jeho příruční kufřík stál nedotčen ve dveřích, kam ho tlak vzduchu zanesl. Byl v něm jeho breviář, záznamy o celé farnosti a misijní pokladna. Jeho představený měl spálená záda a ostatní kněží byli raněni, někteří zasypani. Otec Schiffer měl velkou ránu na hlavě, z níž stříkala krev. Chtěli ho odvést do nemocnice dr. Fudžiiho, ale ukázalo se, že cesta k řece Kyo je zatarasena. Kdo mohl, začal se zachraňovacími pracemi.

Dr Fudžii se v té době snažil uniknout trámům v řece. Vzpomněl si, že přijde příliv, který by ho utopil. Kolem řeky hořely domy a šířilo se nesnesitelné horko. Začal vanout silný vítr a rozdmýchávat ohně. Lidé se vrhali před sálajícími plameny do řeky. V řece se dr. Fudžii setkal se dvěma kolegy. Ptal se jich, co myslí, že to bylo. Tolik lidí má podivné popáleniny. Jeden z nich se vyťasil s teorií, že byl na Hirošimu svržen Molotoffovo hanakago — Molotovův koš květin, jak nazývají Japonci svazek samorozptýlných bomb. Každá teorie byla v těchto okolnostech stejně dobrá.

Většina lékařů a chirurgů byla v Hirošimě zraněna nebo mrtva. Soukromé nemocnice byly rozmetány. To je příčina, proč tolik obyvatel nebylo ošetřeno, a tolik těch, kteří mohli žít, zemřelo. Ze 150 doktorů v městě zbylo jen 85, ze 1750 ošetřovatelek zahynulo 1654. V nemocnici Červeného kříže zůstalo naživu 6 lékařů z 30, a deset ošetřovatelek ze 200.

Dr Sasaki přemohl svou beznadějí a pracoval jako au-

tomat. Vyčistit ránu, obvázat. Vyčistit, obvázat. Víc pro zraněné zatím nemohl udělat. Lidé stále přibývalo. Nebylo kam šlápnout. Všude mezi troskami leželi lidé a čekali, až na ně dojde řada. Leželi na ulici, leželi na okolních rozvalinách. V městě o 240.000 obyvatelích 100.000 lidí bylo naráz zabito nebo zraněno, bez naděje na život. Dalších sto tisíc vegetovalo v nejrůznějších stupních zranění. Z hořících domů prchali do bezpečnostních zón, předem určených. Stávali se apatickými uprostřed tolika lidské hrůzy. Oheň se rozrůstal a nikdo si už nevěšmal volání pohřbených o pomoc. Každý hleděl utéci a zachránit sám sebe. Většina lidí měla spálené obočí a vlasy, kůži, visící v cárech s tváří, již si lidé přidržovali rukama. Někteří byli nazí, na tělech popáleniny, které na kůži vykreslily vzory šli, podvazků a květin s kimon žen, poněvadž bílá barva nevstřebala žár tak rychle, jako tmavá.

Pastor Tanimoto běžel po ulici. Jako dobrý křesťan litoval pohřbené a jako Japonec se do hloubi duše styděl, že je sám nezraněn. V jedné čtvrti potkal první lidi z venkova, spěchající městu na pomoc. »Podívejte se, tady je první zdravý!« volali. Pastor našel svou farnost a některé známé tváře, které tam ještě byly.

Slečna Sasaki ležela zatím pod horou knih. Někdo nad ní začal kopat. Ale ona se nemohla hýbat. Nohu měla zlomenou. Kopající člověk pak odešel. Až k večeru přišlo víc lidí, již ji vyhrabali a odnesli ke dvěma lidem, kteří byli strašlivě popáleni a opadávalo s nich maso. Ale žili. Tam ji nechali s neurčitým příslibem, že pro ni pošlou.

Otec Kleinsorge, paní Nakamura s dětmi a pastor Tanimoto se setkali na evakuační ploše ve šlechtickém parku Asano. Lidé se tu podivuhodně cítili bezpeční v ryze japonském prostředí, mezi potůčky, mosty a bambusovými háji. Někteří zalezli pod chladivé listí a skryli se pod ním. Tam umírali v řadách. Otcem Kleinsorgem trásla hrůza. Ne z tolika umírajících, ale z toho, že lány raněných a polomrtvých postav nevydaly ani záupnění, ani vzdechu. Ani děti neplakaly. Když podal vodu těm, jichž obličej byl smazán, podepřeli se na lokti a uklonili se na znamení díky. Jemu, jako Evropanu, to bylo nepochopitelné. Byl nešťasten, že k nim nepatří. A tu k němu přistoupila japonská žena a podala mu hrst čajových lístků, aby je žvýkal na zahnání žízně. Rozplakal se nad tím. Poznal, že je zahrnut do solidarity trpících, ačkoli věděl, že řekne-li já jsem Němec, spojenec, nezbudí u Japonců žádné nadšení.

Odpoledne přišel oheň i do parku Asano. Páter Tanimoto sehnal pramici a začal převážet zástupy. Šlo to smrtelně pomalu, i když mu méně zranění pomáhali. Oheň se šířil. Víc a víc lidí se kupilo kolem řeky. Někteří v ní byli potopeni až po krk. Někteří žízni se napili říční vody, v níž byla také slaná voda z moře. Onemocněli na smrt.

Nakonec začalo pršet. Velké kapky narážely na výheň. Zvedl se vítr, který se změnil v orkán a pročil park. Silné kmene se kácely, menší se točily ve vzdušných vírech s kusy domů a nabytíku. Když se orkán utišil, začalo převážení znovu. Lidé po prvé pocítili hlad. Otec Kleinsorge s pastorem Tanimotou se vrátili do svých farností. Bylo těžko se vyznat. Nikde nebyly domy... Nakonec našli misijní dům a pod troskami pytle rýže, v žárů upečené melouny a brambory. S nákladem se vrátili k ostatním. Méně zraněné ženy vařily rýži. To, co oba kněží přinesli, stačilo zasytit sotva sto lidí.

Brzy večer vyplula japonská vojenská bárka. Prodírala se všemi sedmi rameny řeky. Tu a tam se zastavila a mladý námořník oznamoval megafonem, že brzy přijede sanitní loď, která se o lidi postará. Po prvé po dvanácti hodinách uslyšely tisíce lidí slova o možné záchraně. Naděje jim dala novou sílu.

Zatím přijeli jesuité z hor a odvezli bratry, kteří to přežili. Otec Kleinsorge zůstal. Říkal, že se cítí příliš slabým. Pastor Tanimoto je odvezl na své pramici kus proti proudu. Když se vracel, slyšel slabé volání. Na měščině viděl asi třicet nahých těl, které omýval příliv. Zarazil u nich svou pramici. Byli příliš slabí, aby se mohli pozvednout. Chytil tedy jednu ženu za ruce, ale kůže se jí svlékla, jako by to byly rukavice. Zaťal zuby, vlezl do vody a vynášel lepkavá, rozežraná těla. To už znal. Popáleniny byly nejdřív žluté, pak rudé a napuchlé, nakonec mokvající a páchnoucí. A sanitní loď nepřijížděla. Nepřijela té noci ani příští den. Nepřijela vůbec.

Dr Fudžii ležel v domě svých příbuzných. Klíční kost měl zlomenou, možná i několik žeber, promáčklý hrudník a hluboké řezné rány po celém těle. Kdyby to s ním nebylo tak zlé, pomáhal by v parku Asano.

Dr Sasaki pracoval už osmnáct hodin. Rady nemocných rostly. Rostly i řady mrtvol. Najednou nemohl dál. Pokoušelo se o něho šlenství. Odkradl se, a pod rozbitou kůlnou za nemocnicí ulehl. Nemocní ho však našli a řekli mu: »Pane doktore, pomozte nám. Jak můžete spát?« Dr Sasaki se tedy vrátil k práci.

Tisícům lidí však bylo určeno zůstat bez pomoci. Slečna Sasaki byla jednou z nich. Noha jí odumírala, a vedle ní seděly dvě mrtvoly. Po dvou dnech ji konečně našli přátelé, kteří hledali její mrtvolu. Sdělili jí, že celá její rodina zahynula. V nemocnici jí chtěli amputovat nohu. Měla však dosti síly jim v tom zabránit. Pak jí vozili z jedné nemocnice do druhé, až ji přivezli dr. Sasakimu. Ten jí nohu zachránil a staral se o ni. Snad také proto, že měli stejná jména. Noha se lepšila, ale zkroutilila se a byla o kus kratší než ta druhá. Slečna Sasaki vzpomínala na svého snoubence. Slyšela, že se vrátil živ a zdrav. Asi se dověděl o jejím neštěstí, a tak se neobjevil.

7. srpna po prvé hlásilo japonské radio ještě velmi neurčitě podstatu zkázy. Lidé se nijak po pravdě nepídili. Měli sami se sebou co dělat, než aby se starali o to, že byli předmětem prvňého velkého pokusu s atomovou energií v dějinách lidstva.

Otec Kleinsorge si v parku Asano našel skupinu vojáků bez tváří, s vytekajícími očními důlky, a staral se o ně. Byl šťasten, že ho nevidí, protože Japonci v té době už nenáviděli své dřívější spojence Němce.

9. srpna byla shozena druhá atomová bomba na Nagasaki. Trvalo to několik dní, než se v Hirošimě dověděl, že nejsou v neštěstí sami.

14. srpna hlásila agentura Domei: »Nelze než připustit obrovskou účinnost této nelidské bomby.« Japonští vědci přijeli do Hirošimy a zkoumali záření svými elektrometry a elektroscopy. Věděli až příliš dobře o čem jde.

15. srpna slyšeli lidé unavený, bezbarvý hlas Hirohity, císaře Tennu, který po prvé v dějinách Japonska mluvil do mikrofonu. Oznamil jim, že nutno kapitulovat.

Paní Nakamura, která se vracela do města pro nějaké zásoby, potkala svou příbuznou, jež na ni volala: »Už jsi slyšela novinu?« »Jakou novinu?« ptala se paní Nakamura. »Je po válce!« »Neříkej takové hloupé věci,« napomenula jí paní Nakamura. »Slyšela jsem to v radiu.« vykládala důležitě její příbuzná, »byl to císařův hlas.« »V tom případě ovšem...« vzdala se paní Nakamura všech nadějí na záchranu Japonska, když sám císař... Lidé říkali v ulicích, když si uvědomili, že k nim mluví císař: »Jaké požehnání! Tenno sám k nám mluví a my slyšíme jeho hlas. Tato jeho veliká oběť stačí, abychom se podvolili osudu. Provolejme mu barzai!«

Asi v té době ulehl otec Kleinsorge. Zdálo se, že to nic není. Jen strašlivá únava. Paní Nakamura bylo velmi špatně. Vypadaly jí všechny vlasy. Její malé dcerce také. Pastor Tanimoto se zhroutil. Měl horečku a byl smrtelně unaven. Nevěděli ještě, že byli zachvácení následky atomového záření.

Mrtvé město se zazelenalo. Mezi troskami vypučely květy a tráva jako zástrakem. Bylo strašidelné vidět, jak rostou následkem záření, které na rostliny působí blahodárně.

Dr Sasaki zatím zorganizoval práci v nemocnici. Mrtví mohli být konečně odneseni a pálení na velkých hromadách. Jejich prach byl pak sebrán a rozdělen do obálek se jmény pro příbuzné. Kult zemřelých je pro Japonce důležitý. Ale pro mnoho obálek si nikdo nepřišel.

Poněvadž asi měsíc po bombardování tolik lidí onemocnělo, roznesla se pověst, že je město otráveno na sedm let. O morální podstatu svržení atomové bomby se Japonci celkem nestarali, ale tato pověst vzbudila strašlivou nenávist proti Američanům. Když však vědátoři ujistili lid, že zbytek záření není zdraví škodlivý, nenávist opět opadla. Na některých zdech byly objeveny stíny bývalých budov a stíny lidí v okamžiku, kdy je osvítil blesk a jejich stín vpražil do zdi, než se rozpadli.

Otec Kleinsorge byl poslán na pozorování do mezinárodní nemocnice v Tokiu, kde byl jako atomový pacient středem zájmů a dohadů japonských i spojeneckých lékařů.

Vlasy paní Nakamury začaly opět růst. Pastor Tanimoto měl slabé následky záření. Píchl mu vitamín B a jádrové výtažky.

Dr Sasaki a jeho kolegové měli už o následcích atomové bomby svou teorii.

Prvním stádiem byl náraz neutronů, paprsků gama a částice beta na organismus. V tomto stadiu zemřelo oka-

mžitě do vzdálenosti jednoho km 95 procent lidí. Ve větších vzdálenostech zemřely další tisíce. Paprsky prostě zničily tělesné buňky. Jejich jádra se prolomila stěnami buňky.

U lidí, kteří to přežili, se do 15 dnů objevilo další stadium, jevíci se padáním vlasů, průjemem, vysokými horečkami a únavou. Po 25 dnech přišly krevní poruchy. Krvácení dásní, ostrý pokles hladiny bílých krvinek a podlitiny. Z nedostatku bílých krvinek se rány hojily pomalu a nemocní jevíli zvýšenou náchylnost k infekcím všeho druhu. Přežili-li pacient druhé stadium, dostavila se anémie, pokles hladiny červených krvinek. Pak záleželo na odolnosti pacientovy tělesné soustavy, na včasném lékařském zákroku a na množství záření, které pacient vstřebal. Někteří se uzdravili za týden, někteří až za půl roku i déle. Muži i ženy se stali na dlouhou dobu sterilní.

Mezitím báдали japonští vědátoři dál. Zjistili svými přístroji a podle stínů, vpražených do zbytků zdi, přesné místo dopadu atomové bomby. Shledali, že bomba měla při dopadu teplotu 6000° C. Vyznali se v tom. Jeden z nich měl dokonce svůj vlastní cyklotron. Odhadli váhu bomby, výši, se které byla svržena, váhu uranu v atomové bombě, zjistili silu krytu, který by ochránil před zářením. Musel by být z jeden a půl metru tlusté betonové vrstvy. Americká okupační vláda se snažila všemožně zabránit šíření těchto poznatků. Ale výsledek byl, že japonská veřejnost se mnohé dověděla dřív a důkladněji, než americká veřejnost. Tomu se nedalo zabránit. Japonští vědci byli trochu pobaveni snahou vítězů, udržet složení atomové bomby v tajnosti.

Rok po svržení bomby na Hirošimu byla slečna Sasaki mrzákem. Paní Nakamura bez prostředků k výdělku. Její šicí stroj zrezivěl. Otec Kleinsorge se ještě nevrátil z nemocnice. Dr Sasaki byl se svými silami u konce. Dr Fudžii ztratil svou nemocnici a nebylo naděje, že si kdy pořídí novou. Kostel pastora Tanimoty ležel v troskách, jeho věřící byli většinou pobiti a on už neměl chuť do života. Existence těchto šesti lidí, kteří byli z nevelké skupiny oněch, již měli štěstí a vyvázli lehce, se už nikdy nevrátí do starých kolejí.

Rok po svržení bomby, a v Hirošimě se už stavělo, jezdila pouliční dráha, fungoval vodovod i elektrika. Nenávist k Američanům trvala v různé míře dále. A co se atomové bomby týče, říkají: »Byla válka. Dalo se to očekávat — shikata ga nai. To nic. Nedá se nic dělat.«

Douglas W a r t h

Chudobinec

Pokusím se vylíčit život v poválečném Německu. Seděl jsem v době vyhřátém pokoji, který byl pracně pro mne sehnán. Pojídám šestipennyový oběd, sestávající z bílé polévky, plotice, telecího masa, jablkového koláče a camembertského syra. To vše jsem zapíjel dobrým vínem a nejlepší brandy, jakou mohli v kantině pro anglické důstojníky v Hamburku sehnat. Společně se mnou obědval ještě jeden dopisovatel a dva důstojníci anglické armády. Zahanbeně jsem dojídal svůj oběd; vzpomněl jsem si, že venku v nevládném chladu jsou stovky plostrádajících a potácejících se bytostí, které se sotva vlekou ruinami ke zbytkům svých domovů v naději, že zde náhodou naleznou k obědu trochu vodové, zelné polévky a krajítek chleba.

To je dnešní Německo. To je výsledek špinavé propagandy a politického štvání nacistů, kteří si klestili cestu k nadvládě nad celým světem. Samozřejmě, není situace po celém Německu stejná. Jsou také části Německa, kde nemají svoje domovy vůbec poškozeny. Ale nejzoufalejší situace je v Poruří průmyslovém to pásmu Německa, které naši hoši od R. A. F. nazývali posměšně »šťastné údolí«, kde žijí a umírají lidé v děrách pod zemí. V Essenu jsem našel dvanáctičlennou rodinu, která bydlela v díře v zemi. Díra byla pokryta kusy železa a plechu, to měla být střecha. Na primitivní posteli leželo čtrnáctileté děvče a stále kašlalo, mělo tuberkulosu plic. Nakazilo i ostatních devět dětí, které nemohly být od nemocné izolovány. Proto se otec s matkou snažili za pomoci vyučeného zedníka postavit co nejrychleji jakýsi druh domu. V Poruří je 5,500.000 lidí a jen 250.000 jich může vůbec bydlet. Milton domů bylo rozbito tak, že se nedají opravit. Naše rodina je tedy jedna z těch mála šťastných, kteří sehnali zedníka

a trochu malty, aby si mohli postavit domov. Obávám se, že nepostaví svůj domov dostatečně rychle a na konec že všichni zemrou na tuberkulosu plic. V nemocnicích po celém Německu umírají lidé chorobou, která byla málo známá i za hladomoru na Dálném východě.

V Düsseldorfu a v pěti hlavních městech Poruží je 17.000 lidí, kterým není již pomoci. Není jim pomoci proto, že jejich zažívací orgány jsou scvrklé a žádná speciální potrava je již nemůže udržet na živu. Život za takových podmínek je pro obyčejného Němce utrpením. Je však správným trestem pro sadistické bestie, které jsem viděl, když jsem vstoupil s prvními americkými oddíly do neuvěřitelně hrozného koncentračního tábora Buchenwaldu. V Německu hladovějí a umírají lidé způsobem podobným, stejně hrozným.

Jak je těžké v Německu žít, uslyšíme z případu Rudolfa Kustermeiera, zapřísašného nepřítele nacistů. Byl deset let v koncentračním táboře. Nyní je vydavatelem listu »Die Welt« v britském pásmu. Je to práce důležitá, jeho měsíční plat je 2000 marek, přepočítáno 10.000 Kčs; je to plat dosti vysoký v poměru k dnešní platové stupnici. Když přišel z koncentračního tábora, neměl kde bydlet. Bydleli se ženou v polorozbořeném podkrovním světnici, kde nebyla kamna. Nemohl si koupit ani jehlu, ani cívku nití — v obchodech nebylo vůbec nic. To vše je skutečnost, nikoli výmysl. V obchodech jsou samé neuzitečné cetky, vyřezávané do dřeva, jinak nic. Ještě větší potíže mají mladé maminky s oblečením pro maličky. Nastávající matka může být šťastna, jestliže sežene obyčejný ubrousek na zabalení svého děcka. Mnohé matky musí po slehnutí nechat své dítě v přeplněné nemocnici a pokusit se vyměnit za nějaký, snad již poslední rodinný šperk, odložené prádélko pro svého maličkého.

Považte, nyní již dostanou děvčata koupit v Hamburku lacinou tyčinku na rty a pudr. Někdo by byl schopen pohlížeti na tyčinku na rty jako na měřítko luxusu, když však ve skutečnosti je to stejně ironická připomínka, jako popel z cigarety v popelníku.

Podatilo se mi zjistit, kolik potravy má průměrný Němec na týden. Není to v kaloriích, o těch se nedá vůbec mluvit, neboť přiděly jsou minimálně malé. Zde je obecný týdenní přiděl pro jednoho spotřebitele:

- 2,30 kg chleba, t. j. čtyři tenké krajíčky na den,
- 2,30 kg brambor,
- 35 dkg ovesné kaše,
- 5 dkg másla nebo margarínu,
- 4,5 dkg masa nebo uzenin,
- 17 dkg cukru a
- 3 dkg kávových náhražek.

Mimo to 1 slaneček, 1 hlávka zelí nebo kapusty a asi půl litru odstředěného mléka.

Aby mohl být tento ubohý přiděl dodržován, je třeba jen v britském pásmu každý den 6000 tun obilí. Krajina sama produkuje jen polovinu obilí, které je třeba k dodržení uvedeného přidělu chleba na celý rok. Abychom si ujasnili, jak je to s hladem v Německu, podívejme se na černý trh a na jeho fantastické ceny. Kdo kdy slyšel, že brambory se prodávají na černém trhu. 2200 Kčs stojí 6,35 kg brambor, kdo z hladovělých si to může dovolit? Viděl jsem šmelináře při práci v Hamburku, vedle velkého varietního divadla Alcatraz. Celý den se procházejí sem a tam. Rozmlouvají s vyhladovělými lidmi, kteří jsou ochotni dát svůj poslední majetek za potravu, kterou šmelináři stejně někde ukradli. Ceny černého trhu jsou zde závažné. V noci jezdí šmelináři na venkov a kradou brambory na poli. Byly svedeny nesčetné krvavé půtky mezi těmito novodobými gangstery a patrolami sedláků, kteří hlídají svoje pole. Na jaře, kdy bude brambor nejméně, budou jistě požadovat šmelináři za 6,35 kg brambor již 4000 Kčs. 75 Kčs stojí jedno vejce; ukradený a pak prodávaný kompletní přidělový lístek na jeden měsíc stojí 4800 Kčs.

Britské okupační pásmo v Německu je obrovský chudobinec, plný chudáků, kteří jsou den ode dne slabší a méně užiteční. Slyšel jsem od jednoho důstojníka, že by bylo lidštější chodit od města k městu a strílet tyto chudáky, než je nechat strádat tak, jak strádají nyní.

Chřipková epidemie, která se určitě dostaví letos v zimě, jich zabije sama stovky a tisíce. Tato epidemie se může přenést nakonec i do Anglie.

Dobrá vůle, se kterou jsme se na konci války setkávali, pomalu vyprchala — lidé nás počínají nenávidět. Věří, že jsme schválně omezili jejich průmysl, abychom je vytlačili ze světového trhu. Krajina je nyní znovu zralá pro totalitarismus. Je skoro — ne však zcela — příliš pozdě, aby zachránil svět od katastrofy ohromnou zemi Evropy.

(Sunday Pictorial)

otázky a odpovědi

Ferdinand Peroutka

Kde je vlk?

I.

V »Hlasu osvobozených vězňů« vyšel tento článek:

Svoboda pod roentgenem

(Ferdinandu Peroutkov)

Vážený bratře!

Čtu velmi pozorně Tvé články, essaye a úvahy, sleduji Tvé myšlenky a názory od prvního okamžiku, kdy jsi je začal otiskovat v »Dnešku« a ve »Svobodných novinách«. Nemohu popřít, že v Tvých myšlenkách je mnoho plodného, pokud věcně kritikuji, pokud bojuji proti myšlenkovému zmechanisování, pokud se snaží být zásadní a konsekventní z Tvého zorného úhlu. Raduji se z nich mnohdy i tehdy, když s nimi nesouhlasím, ale když cítím, jak provokují a nutí Tvé partnery z druhých táborů, aby své názory obhajovali, prohlubovali, zpřesňovali.

Ale pod tímto zorným úhlem je mi jedno prostě nepochopitelné: Tvé názory a myšlenky o svobodě.

Tvá these je: člověk v kterémkoli společenském řádu má mít co nejvíce svobody. Každý člověk co nejvíce svobody.

These Tvých oponentů zní: Nejvyšší dosažitelná svoboda člověka na této zemi je svoboda lidského tvora uprostřed zdravé, spravedlivé a svobodné společnosti.

A Tvoji odpůrci totiž logicky dovozují: prvním krokem k této nejvyšší formě dosažitelné lidské svobody je vybudování spravedlivé, svobodné lidské společnosti, na vědeckých základech hospodářských, politických a filosofických, společností, která se zmocní celého bohatství země a řídí je v zájmu celku. Společností, která vítězí nad slepými silami, jak přírodními tak společenskými, kontroluje sama sebe a k zvýšení všeobecné životní úrovně a blahobytu si staví a organizované uskutečňuje společenský, rovněž na vědeckých základech vybudovaný plán. Tímto vědeckým vyřešením našeho společenského života, plánoměrnou souhrou a zladěním všech přírodních zdrojů, pracovních i technických sil a spravedlivým rozdělením plodů práce mezi členy společnosti bude každý jedinec hospodářsky zabezpečen, správná organizace práce a využití nejmodernější techniky seje s jeho beder nejtěžší břemeno těžké a dlouhé práce a mrhání času a energie ubíjející houbou za chlebem — a celý tento volný čas a volná energie osvobozené lidské bytosti uprostřed svobodných lidských bytostí se obrátí k věd, k umění, k vynálezům a bádání, k prohloubení vztahu člověka k člověku, k tomu, co tvoří vlastní jádro lidského života, lidského štěstí a tudíž i lidské svobody.

A důsledek? Této velké a široké cestě svobody musí dnes, v době přechodu, obětovati jedinci mnoho ze svého pohodlí, určití jedinci z minulého éry své hospodářské a společenské privilegia a společnost ta svá stará zařízení, která vítěznému nástupu socialistické svobody stojí v cestě. (Zestátnění klíčového průmyslu, znárodnění dolů, odstraňování černého obchodu atd.) V zájmu této nejvyšší společenské i lidské svobody společnost popírá právo na svobodu těm osobám a institucím, jejichž svoboda je založena a může vegetovat jen a jen na nesvobodě ostatních, na upevňování a rozmnožování této nesvobody, krátce vždy tehdy, jestliže svoboda jednotlivce nebo skupiny jest přímým nebo zastřeným útokem na svobodu celku, společnosti.

Zkrátka: Omezujeme svobodu omezovatelů svobody v zájmu svobody samé.

A na to Ty odpovídáš: Toto omezování svobody je nesvoboda, neboť každé omezování svobody, páchané kýmkoli a kdekoli, je nesvoboda, rušení svobody.

Vážený bratře — přemýšlel jsem o Tvých člancích a úvahách, probíral je jeden za druhým a přicházím k nezvratnému přesvědčení: svoboda, kterou Ty propaguješ — je ve své čisté podobě svobodou vlka ve volné přírodě. Ale v čem vidím Tvůj osudný omyl, je to: Ty chceš tuto »vlčí« svobodu vnášet do včelího úlu nebo do mraveniště. Ano — člověk je tvor společenský a chceme-li najít příklad svého života v přírodě, tak je to právě včelí úl nebo mraveniště. Studoval jsi — a jistě jsi studoval — Maeterlinckův: »Život mravenců« a »Život včel«. Tam každý projev jedince má společenský důsledek — a rovněž u nás. Vnášet morálku »vlčí« svobody

do mraveniště je — podle svého přesvědčení — útokem proti svobodě vyšší a vsutku větší.

Myslím, že zkušeným kamenem pojmu svobody je míra utrpení, kterou jsme se k němu dotrpěli. Nikdo nepostavil vyšší ideály svobody, než ti jedinci a národové, kteří prošli peklem utrpení a kteří vyplili kalich hořkosti až do dna. Pro ně nebyla svoboda planou, akademickou diskusí — ale samým jádrem, kořenem jejich života, vzduchem, který dýchali. Národové, kteří trpěli méně než my, mají jiný pojem svobody než my, národové, kteří více trpěli a lépe znají cenu svobody skutečné než ony, umějí ji i více obětovat.

Onehdy jeden z anglických deníků přinesl úvahu — že jestli se v Anglii nedovolí fašistům i německým nacistům volně propagovat své myšlenky, je to omezování svobody a zrada demokracie. A skutečně — podle logiky »vlčí« svobody — je to tak. Avšak u nás v Československu by ses stejně ostře a nekompromisně postavil Ty, Ferdinand Peroutko, ruku v ruce s Gustavem Barešem a všemi svými názorovými oponenty proti svobodě fašistů a nacistů propagovat své myšlenky. A pod tento náš společný, československý jmenovatel by přišlo, v zájmu naší státní a národní svobody, mnoho omezení svobody.

Odsun Němců nebyl malým omezením svobody — a stáli jsme za ním všichni od prvního do posledního. Potrestání novináře Stříbrného a potlačení jeho autorských svobod je zásadní otázkou naší společenské svobody atd. A myslím, že by pod tímto společným jmenovatelem nutných omezení svobody v zájmu svobody vyšší, společného jmenovatelem, který bys podepsal Ty společně se svými soupeři, bylo mnoho, že by to byl hezký dlouhý výpočet.

Je bezesporné, že u národů, které pro svobodu více vytrpěly a více obětovaly než národ náš (národ ruský, jugoslávský), je tento společný jmenovatel daleko větší. Stejně tak u těch našich lidí, kteří si jasně uvědomují, jaké obrovské nebezpečí pro náš národ a jeho existenci bylo nepřirozené rozbušení svobody několika jedinců a pro svět několik národů. Zkrátka: ohrožení svobody tím, že propagujeme svobodu »vlčí« uprostřed mraveniště.

A jestliže stojíš na stanovisku, že raději malá svoboda, ale ihned, než velká, skutečná a pevná, ale v budoucnosti — pak tím nejen můžeš ohrozit sám smysl naší lidské a národní svobody, ale snížit i samy hodnoty našeho mravního a společenského života tím, že solidarita, uvědomělá kázeň, sebeobětavost v práci a podřízení se zájmu jedince zájmu kolektiva — budou vyměňovány za libovůli, vládu pudů a vášni, nezávaznosti a neodpovědnosti, vládu společenské anarchie.

Znám příliš dobře španělské anarchisty, kteří v podstatě Tvé názory o svobodě dovedli do všech důsledků, tedy ad absurdum. Nezapomeň, že jejich pojem absolutní svobody (bouření se proti důstojnickému »diktátu« v armádě, »každý z nás je generál!«, popírání společného plánu vojenského i hospodářského atd.) je jednou z nejdůležitějších příčin, že se dostali až ke »svobodě« generála Franciska Franca. Ve Španělsku jsem se naučil nenávidět anarchismus z celé duše a pohrdat jím. Anarchismus a jeho »svobodu« nesmime připustit u nás za žádnou cenu — protože je to cesta k otroctví.

To je vše, co jsem měl na srdci a co jsem Ti chtěl říci jako politický vězeň politickému vězni.

Oja Bart

II.

Vážený pane,

nejdříve se třeba zeptat: jak je to vůbec možno? Kdyby o Vás někdo napsal, že veřejně vystupujete pro to, aby neduživé děti byly shazovány se stěly, co byste učinil? Vim, že jste pro to nikdy nevystupoval. Ale právě proto: jak byste se zachoval, kdyby Vás přece někdo z toho obvinil? Kdyby i to se tak přihodilo jako se přihodilo tento Váš článek? Asi byste se zeptal: jak to? kdy jsem tak učinil? kdo to slyšel?

Pravíte, že po delším přemýšlení dospěl jste k nezvratnému přesvědčení, že smysl celého mého psaní a usilování je tento: svoboda, kterou propaguji, je svobodou vlka ve volné přírodě; chci zanášet tuto vlčí svobodu do lidské společnosti, jež musí být vybudována na pospolitosti. Je-li nezvratná, zajisté nemá smyslu, abych se pokoušel ji zvrátit. Jestliže však to není v našem veřejném životě přílišná prosba, žádám, abyste aspoň řekl, jak jste k tomu přesvědčení dospěl. Napsal jsem od revoluce jistě sto článků. Do roku 1939 napsal jsem mnoho set článků a několik knih, z nichž jedna má přes dva tisíce stran. Jistě nebude činit potíže citovat z této spousty jeden článek, jednu stránku, aspoň jednu větu nebo aspoň půl věty, ze které by vyplývalo, že jste oprávněn k přesvědčení, že propaguji vlčí svobodu.

Do té doby, než tak učiníte, mám i já svá nezvrat-

ná přesvědčení. Na příklad to přesvědčení, že Váš článek se zakládá na nejhrubším zkreslení skutečnosti, k jakému v poslední době došlo. Že naše veřejné debaty jsou stínohry. Že naše polemiky bývají horlivými boji proti něčemu, čeho není. Že dílo spisovatele je tak pomíjivý dech na skle, že každému je o něm dovoleno tvrdit cokoliv a vykládat je jakkoliv. Patrně nemá tato diskuse za halíř ceny, neboť sotva je možno spáchat takovou krivdu nevědomky. Jestliže však někdo se již rozhodl, jak ho odvrátit od nastoupené dráhy? Jediný důvod může udržet na této debatě: zvědavost. Dovolte, abych s Vámi podnikl interview. Jak je možno pronášet taková tvrzení bez dokladů? Nač se spoléhá člověk, který zkresluje skutečnost? Jak se tak vzmuží, že se neostýchá? A jak je možno vydávat za boj pro vlčí svobodu právě boj — proti vlčí svobodě?

Neboť to je smysl celého boje, který od převratu vedeme. Boj proti tomu, že někteří lidé, jimž revoluce přihrála do rukou větší nebo menší kus moci, ihned toho začali zneužívat; že někteří nedovedli nechat nevyužitou žádnou příležitost k páchání zla; že kus papíru je pudil k napsání denunziace a cizí majetek k vymýšlení obvinění. Ano, bylo mnoho vlčí svobody; cizí záda sváděla k ranám, vězeňské kobky k pokušení někoho do nich zavřít; byla vlčí svoboda osočování, vlčí svoboda týrání, vlčí svoboda krádeže, ba i vlčí svoboda vraždy. Nyní, když poměry se již uklidňují, slyšíme, že my, kteří jsme proti tomu vystupovali, jsme obránci vlčí svobody, kdežto ti, kteří to páchali, nebo kteří vystupovali pro beztrestnost toho všeho, nebo kteří mlčeli, jsou patrně zástupci lidské pospolitosti nebo čínorodého humanismu. Hle, dva policisté, kteří tak bili svědkyni, že nemohla ulehnout ke spánku a musila probdít noc v kleče, s hlavou na loktech: dovolili jsme si považovat to za hanebnost — ovšem, vždyť jsme bojovníci za vlčí svobodu, ovšem, vždyť nemáme smysl pro morálku včelího úlu nebo mraveniště. Ti dva policisté, kteří bili, ti lépe než my věděli, že je třeba »podřízení zájmu jedince zájmu kolektiva«. A vsutku důkladně podřídili jedince. My, kteří jsme proti tomu, můžeme, jak Vy, p. Barte, pravíte, »ohrozit sám smysl naší lidské a národní svobody, snížit i samy hodnoty našeho mravního a společenského života.« Oni dva policisté naopak povýší mravní hodnoty našeho života. Jak špatně se někdy udělá člověku z fráze! Pišete, že můžeme způsobit, že »solidarita, uvědomělá kázeň, sebeobětavost v práci budou vyměňovány za libovůli, vládu pudů a vášni, nezávaznosti a neodpovědnosti«. Jak jasné je ihned všechno! Svědkyně tak málo se ovládá, že nechce být bita; tak podléhá pudům a vášním, že by nejraději před utrpením utekla; tak málo ovládá své tělo, že jí naskakují modřiny a krevní podlitiny. Naopak solidarističtí policisté skutečně prokázali »sebeobětavost v práci«: tak se obětovali, že se na konec dali soudem zavřít. Pojdte, p. Barte, s námi od jednoho případu k druhému, o kterých jsme psali, a hledejme, kde je vlčí svoboda. Zkoumejme, je-li vlčí svobodou navádět gestapáky k falešným svědectvím proti českým lidem, nebo je-li vlčí svobodou proti tomu psát. Vypravme se spolu do některé pohraniční obce a zkoumejme, kolik tu zbylo majetku po Němcích a kolik z něho bylo odevzdáno státu. Máte k tomu chuť? Byl

to vlčí nebo ukázněný princip svobody, přijetí s nákladnými auty, odvězt, co se dá, a vyhrožovat automatickými pistolemi těm, kdo tomu chtěli zabránit? Je to vlčí svoboda soudit, že majetek po Němcích patří státu? Nebo je vlčí svobodou a anarchií cítit nechuf k tomu, že lidé byli na celé měsíce zavírání do vězení bez řádného obvinění a pak bez omluvy propuštění?

Prosím, abyste citoval, kde jsem žádal něco jiného, něco dalekosáhlejšího, než aby zákony byly zachovávány. Prosím, abyste citoval, kdy jsem usiloval o něco jiného než o ochranu lidských práv a nejzákladnější, nejprimitivnější svobody. Pravíte, že dnes na cestě do nového světa jedinci musí obětovat mnoho ze svého pohodlí. Ano, patrně i z majetku, patrně je třeba odstranit všechna privilegia. Ale není třeba na cestě do nového světa obětovat lidskou důstojnost — sice to nebude nový svět.

O jemnějších otázkách poměru kázně a svobody, o potřebě omezování svobody jedinců ve prospěch svobody celku nebo o některých čítankových pravdách, které pronášíte, budeme diskutovat teprve tehdy, až citátem aspoň jedné věty či půlvěty z toho, co jsem napsal, dokážete pravděpodobnost potřeby, aby se se mnou o tom diskutovalo.

Váš článek nabyl jistého významu a jistého trapného osvětlení tím, že vyšel v orgánu Svazu osvobozených politických vězňů. Právě zde nikdy neměl vyjít. Nebylo by nic podivného, kdyby vyšel v orgánu politické strany, která potřebuje omlouvat přehmaty svých členů. Političtí vězňové po léta trpěli tím, že byli zbaveni lidských práv. Bylo možno očekávat, že z této zkoušky vyjdou s vášnivým zaujetím pro lidská práva, že budou vystupovat jako liga pro jejich obranu a že k porušování jich budou obzvláště citliví. Bylo možno doufat, že oni první postřehnou a první budou na místě, když násilí jen změnilo barvu, pod níž vystupuje. Utrpení dalo jim právo být odvážnými ve věcech lidskosti a nebát se politiků tam, kde mnoho ostatních se bojí. Léta, která prožili v babylonském zajetí, neměla být promarněna. Z jejich zkušenosti měl vyplynout prospěch pro národ: když byli viděli tolik zlého, měli být vůdci horoucí touhy stát se lepšími. I když se vraceli s oslabenými žaludky, neměli se vracet s oslabenými srdci. Mohli se stát důstojnějšími vůdci národa než političtí sekretáři. Snad tomu i tak skutečně je — kdesi pod povrchem. V činnosti Svazu se to neprojevuje. Tu není vidět více než tichošlápství, strach, aby se nenarazilo, rozpačitost, kdykoliv se objeví pan politik. Místo aby měl samostatný morální názor, Svaz nudně opakuje pohyby naší politiky a někdy na příkaz provede několik prostocviků. Je jisto, že bez odvahy, bez morální autonomie nezíská významného postavení v životě národa. A poněvadž už jest téměř jisto, že odvahy mít nebude — k čemu je? Bylo by trapné, kdyby klesl na úroveň spolku veteránů a kdyby měl jen tolik síly, aby opatroval hmotné výhody pro své členy. Měl být srdnatým sružením lidí, kteří něco prožili a dovedou z toho vyvodit poučení.

Dlouho mlčel Svaz osvobozených vězňů k boji o lidská práva. Konečně se vyjádřil — Vaším článkem, p. Barte. A jak se ozval! Nazval boj o lidská práva propagací vlčí svobody. Je-li možno snášet

nudu, která ze Svazu vychází, toto zrazování smyslu jeho existence je už těžko snášet. Má ještě smysl prodávát na této neplodné půdě a přihlížet, jak je prohrávána tato důležitá pozice lidskosti?

dopisy

Boj o čtyři miliardy

Vážená redakce!

Mám za to, že hlavní důvod, mluvící proti rozdělení schwarzenberského majetku drobným zemědělcům, není tím dobře vystižen. Hospodářství Československé republiky je uzavřeným národním hospodářstvím. V každém více nebo méně uzavřeném celku, tedy i v Čechách, je tendence k rovnováze hospodářských vztahů. Jedním z nich je proud přísunu potravin z venkova pro zásobování nezemědělského obyvatelstva, zejména v městech. Je známo, že malý zemědělský podnik nemá téměř přebytků pro městský trh. Čím větší podnik, tím více přebytků (v procentech z celkové výroby) ponechává zásobení měst. Z těchto předpokladů lze delšími výpočty a úvahami dojít k určení nejpříznivějšího poměru různých velikostí zemědělských podniků na celkové rozloze plodné půdy.

Závažnost tohoto optima vidíme nejlépe tam, kde skutečný poměr byl od optimálního daleko vysunut. Uvádím jako příklad Itálii a Francii. V Itálii mocenskými vlivy byly zachovány latifundie. Stát na to doplácel vývozem lidí, které domácí půda nemohla uživit. Francie nevhodnými předpisy dědičického práva drolila zemědělské majetky na nemožně malé kousky. Tento přebytek platila zvýšeným dovozem potravin; pokud měla dostupny všechny kolonie, mohla si to dovolit bez vážnějších poruch. Domnívám se z určitých skutečností, že půda je dnes rozdrobenější, než by bylo zdrávo zásobování obyvatelstva. Také je známo, že stejný názor měli v roce 1945 i někteří odborníci v ministerstvu zemědělství.

Přeji půdu drobným zemědělcům, zejména tam, kde jim umožní zvětšená výměra racionálnější hospodaření než dosud. Má-li však být plánováno rozdělení velkých zemědělských celků jako program pro území tak rozsáhlé, jakým je schwarzenberský majetek, bude při jeho provedení nutno počítat s podstatným zhoršením zásobování obyvatelstva, mezi nímž tvoří zaměstnanci vůbec a zejména průmyslové dělnictvo veličinu nikoli zanedbatelnou. Proto se domnívám, že návrhy na rozdělení schwarzenberského majetku drobným zemědělcům lze snad získávatí přátele, ale že nelze tak dělat ani dobrou politiku zemědělskou, ani dobrou politiku průmyslovou.

Jsem, velevážený pane redaktore, s projevem upřímné úcty
Váš oddaný

Inž. dr. K. Čupr

SČM

Vážený pane redaktore,

dovoluji mi, abych ještě jednou přispěl k diskusi o otázkách mládeže, která se v posledním čísle tak pěkně vyhranila a vyjasnila v dopisech bratra Šatoplecha a pana Libora Broma. Chtěl bych především poukázat na jeden velmi závažný moment, který vyplývá ze srovnání obou dopisů: Zatím co bratr Šatoplech vyzývá v š e c h n u mládež k účasti na tak nesporně úspěšném díle, jako je Stavba mládeže, škatulkuje pan Brom mládež na marxistickou a protimarxistickou, »neuvědomělou«. Tedy na jedné straně volání po jednotě a nanejvýš skryté dělení na ty, kdož mají dobrou vůli budovat republiku a na ty, kdož takoví nejsou, na druhé straně rozdělování a tvoření umělých překážek. Říkám umělých; neslyšel jsem totiž na př. ještě nikdy, že by marxistické smýšlení bylo podmínkou pro přijetí do SČM. Z praxe ve SČM pak vím, že základní ideovou náplň Svazu je orientace pro lidovou demokracii v intencích, vytyčených oběma vládními programy, které, jak známo, podepsaly všechny čtyři strany. V tomto světle ovšem všichni, kdo SČM odmítají pro jeho ideový program, se nám jeví jako nepřátelé všeho zdravého dění v republice.

Pan Brom je tak velkomyslný, že přiznal Svazu určité hospodářské a organizační výhody, o nichž jsem nedávno do D n e s e k a psal. Ale tu shoda mezi námi začíná a zároveň končí. Neboť já vídím ve SČM nanejvýš chyby organizační, místní, přechodné, které se dají odstranit usilovnou prací, jež pak svými výsledky získá i členské masy. Naproti tomu pan Brom nepovažuje tyto nedostatky za hlavní: on tvrdí, že SČM je organizačně nesvobodnou, pravděpodobně také stranickou a totalitní, organizací, které se nedostává »Svobody«, »Pravdy«, »Spravedlnosti«. Poněvadž jsem podobné zločiny a nedostatky nezaznamenal na své místní, ani okresní skupině SČM, v Mladé frontě ani při národním směně mládeže ani v některém plánu SČM, nezbyvá mi, než se domnívat, že nesvobodou nazývá pan Brom právě onu výše zmíněnou orientaci. A tu je třeba říci jasně, že tato ideová orientace je bodem, s něhož SČM nikdy neustoupí a nesmí ustoupit; je ochoten měnit k lepšímu vše, kromě ně.

A tak tedy: vy všichni mladí, kteří chcete upřímně budovat

novou republiku na nových základech a pokračovat tak v díle, jež bylo započato, vy všichni, kterým je dvouletka milejší než hofekování o nesvobodě, kterou nikdy nikdo nezakusil, na shledanou o prázdninách na Stavbě mládeže!

Pavel Machonin

Vážený pane redaktore,

snad se teprve později ukáže, jaká je Vaše zásluha, že tuto diskuzi o mládeži uveřejňujete a že tím nemalou měrou přispíváte k vyjasnění otázky nad jiné složité — dovoďte mi však už teď, abych Vám ze srdce poděkoval za Vaše pochopení pro věci mladých lidí, kteří nemohli dosud uplatnit svobodně svůj názor.

Dříve než začneme hodnotit ideové výsledky debaty o mládeži, chtěl bych se znovu zmínit o praktické otázce tisku mládeže. Pravdu má Libor Brom v minulém čísle, když píše, že uvolněním svého tisku by SCM učinil veliký — ne-li rozhodující krok k sjednocení mládeže? Jak však vypadá situace dnes?

»Mladá fronta« vůbec nepokládala za potřebné odpovědět na několikrát kritiky, že je vedena stranicky a že nepřipouští necenzurované politické články nemarxistických příspěvatelů. O tom, že mezi čtyřiceti (!) redaktory není žádný marxista, se dnes už mezi mládeží také nepochybuje. Protože však pokládáme věc skutečně všestranného (lépe než nadstranického) tisku mládeže za neobyčejně důležitou, nesmíme také taktické mlčení »Mladé fronty« prominout a musíme se jí otevřeně zaptat:

1. Stojí o to, aby na jejích stránkách vycházely takové články, které by osvětlovaly otázku mládeže s jiného, než marxistického hlediska?

2. Může se zaručit, že takové články nebude politicky cenzurovat?

3. Je ochotna světit alespoň polovinu politické a zejména vnitropolitické práce v redakci nemarxistickým redaktorům, které by ovšem teprve musela přijmout?

4. Je ochotna spolupracovat s tiskovým odborem nového Vysokoškolského svazu a publikovat jeho zprávy bez předběžné úpravy, prováděné jejím »vysokoškolským expertem«, který není ani studentským pracovníkem, ba ani studentem?

Jsou dvě možnosti: buď odpoví »Mladá fronta« na tyto otázky kladně a pak je zaručena její dobrá vůle k vytvoření ideové základny pro novou, lepší organizaci mládeže (doufejme, že už mládeže československé), která využije všech hospodářských výhod dnešního SCM tím způsobem, jak radil p. Machonin. — Anebo druhá možnost, že na některé nebo na všechny tyto minimální podmínky »Mladá fronta« nebude chtít přistoupit a tím jasně prokáže svoje pravé smýšlení. V druhém případě by marxistům zbyvala jen jediná — byť velmi nepřijemná alternativa. Museli by se zřídit podle návrhu p. Fornůska a pomýšlet na vytvoření vzdorovazu. Mělo by to patrně ty následky, že by se nový Svaz zeptal starého Svazu, odkud vzal nárok na největší pražskou redakci, tiskárnu, palác, placené síly a vůbec, kde že bere peníze na takovou administrativu, když očividně není jedinou a jedinou organizací naší mládeže. Bylo by z toho mnoho nepřijemností a nakonec by musel starý SCM uznat pochybenost své politiky a někdy po dlouhé době přistoupit na podmínky, jež může jen při troše dobré vůle přijmout už dnes.

Dopis můj a kolegů Bromů Vám, přátelé ze SCM, dokázal, že vše záleží na Vás více než na ostatních. Čekám na Vaši odpověď v »Mladé frontě«.

Jiří Ješ

Diskuse o mládeži změnila se v diskusi o SCM. Dovolte nám, abychom my, kteří jsme tuto diskusi vlastně začali — »mladí přátelé« — feklí k tomu také svoje mínění. Chtěli bychom zdůraznit toto:

1. Že je skutečně nemožné sjednotit nejen příslušníky a opo-
síčníky SCM, ale vůbec všechny fanatické straníky.

2. Že mládež však sjednocena být musí.

3. Že by k tomu mohl podat ruku sám SCM.

Tedy jednou z našich největších bolestí jsou mladí straníčníci fanatické. Neznají většinou nic jiného, než co jejich stranické noviny píší, věří bezhlavě všemu tomu, že jejich strana má ve všem pravdu. Zapochoybovat o tom, zda měl fečník jejich strany pravdu či ne, to je nepřipustné, přemýšlet o tom, to je pro stranického fanatika téměř hříchem. Tím se nám stává, že tyto lidé přestávají přemýšlet, stávají se masou, která se dá vehnat do každého boje a při tom neví, zač bojuje. Nedovedou rozumně diskutovat. Jsou pro sjednocení mládeže, ale musí být vedena v duchu jejich strany. Je přirozené, že každý pokus o sjednocování takové mládeže musí ztroskotat.

Ale máme přece mládež, která by se mohla sjednotit. Mládež, která nevěří bezhlavě všemu, co se jí s jedné strany říká, která chce mít svůj vlastní názor a která chce svobodu, pravdu a spravedlnost. SCM jí v tom může podat pomocnou ruku, bude-li chtít. Má k tomu tolik možností. I důvody k tomu má a jedním z hlavních důvodů je jeho vlastní existence. Začíná se totiž uplatňovat názor, zda by nebylo lépe založit nějaký nový svaz. Jakou cestou by se pak brala naše mládež, rozdělená na dva tábory?

Přemýšlejte o tom, přátelé ve Svazu. Máte v rukou určitou

moc, máte noviny. Ale máte té mládeže přesto velmi málo. Proč? Protože jí nedáváte to, po čem nejvíce touží — právo na vlastní názor — právo kritiky — svobodu projevu. Stáváte se straníčtější a nedůtklivější než všechny naše strany. Snad je to vědomí nebezpečí, kterým je pro Vás největší složka mládeže — ta indiferentní. Ale bráníte se proti tomu způsobem, který je starý jako naše strany. Rikáte nám ústy p. Šatoplecha: »Nemyslete, ale pracujte!« Nemůžeme s tím souhlasit. Jsme ochotni obětovat pro sjednocení mládeže mnoho, ale právo myslet, to obětovat nemůžeme. Dnešní doba je nazývána dobou boje o nového člověka. Ti staří už ho nevytvoří. Musíme se o to pokusit my, mladí!

Jsme pro jednotu mládeže. Jednotu nejen na papíře, ale ve skutečnosti. A tato jednota vlastně stále ještě v nás je. Tak jako byla za války. Veliká a nekřičící. Ale skutečná.

Za »mladé přátele«

Soňa Lučanová

Vážená redakce,

Slyšeli jsme v Dnešku u mnoho hlasů o mládeži a všichni pisatelé se shodli na tom, že mládež má mít jednotnou organizaci. Dále se jejich názory rozcházejí. Jedni chtějí SCM, jiní jej odmítají a p. Jaroslav Fornůsek dokonce volá po nové organizaci. S jeho názorem nesouhlasím. Když byl založen SCM, vytkl si krásný program. Jeho práce však byla od samých začátků soustavně ničena; stala se z něho záležitost politická a dokonce věc prestiže některých politických stran. Museli-li SCM bojovat od samého začátku o svou holou existenci, mohl splnit svůj program jen z malé části. Nechtěl a nemohu tvrdit, že SCM byl a je bez chyb. Je možné vytknout komunistům, že chtěli SCM ovlivnit a učinit z něho svou záležitost. Proč však to vedlo ostatní strany k opuštění SCM? Je rozhodně snadnější utéci od spolupráce a spoluodpovědnosti, než společně hledat a odstraňovat chyby, ale je to demokratické? Je snad demokratictější odvésti si tu »svou« mládež (která je ostatně ve věku, kdy politické přesvědčení obyčejně dědí po otci) do odborů mladých politických stran a tam jí vštěpovat svou stranickou ideologii?

Hovořil jsem často se svými spolužáky o SCM. Ovšem, že mu vytýkali jednostrannost a komunistické zaměření. Stačilo však několik otázek a byli přivedeni k konceptu: Byl jsi tam? Zkusil jsi to? A tu se ukázalo, že všechna ta silná slova o SCM si přečetli ve stranickém tisku a že sami o SCM nevědí téměř nic. Já sám naopak vím, že ve SCM uvítali s otevřenou náručí každého pracovníka, který to s republikou myslel upřímně, že se nedívali na jeho stranický kabát, ba naopak, že nabíleli na př. v našem městě národním socialistům všechny klíčové funkce ve SCM.

Myslím si, že zakládání nějaké nové organizace by bylo zbytečné a jen by komplikovalo beztak již složité rozvrstvení mládeže. Vy všichni, kterým záleží na české mládeži, dejte se do práce a odstraňte ze SCM všechny chyby, dejte mu ideový základ masarykovsko-benešovsky, chybi-li mu! Vraťte mládeži, která dnes stojí zklamaně stranou všeho veřejného života, viru v člověka a viru v sebe! Dbejte na zdravé uvěření jejího charakteru! Organizaci tu máme, záleží jen na nás, jakou si jí uděláme. S pozdravem Váš

Dušan Hamšík,
studující reálného gymnasia, Uh. Hradiště

Morzakor 1946

Vážení v redakci,

promiňte, že se chci trochu vypořádat s tvrzením p. Jana Birnbauma z Brtnice o formě Románových novinek, otištěných v Dnešku ze dne 23. ledna. Jsem také »mládež«, jenže knihovnické, s abso-
lutoriem několika debat o tomto předmětu a nesouhlasím s následujícími odstavci:

»Ale vnější forma Románových novinek je výhodná. Forma Rodokapsu — přeložených a spichnutých novin se čtením — zůstane na dlouho ideálním domácím modelem spotřební knihy. Knihy, která by osvobodila potřebného čtenáře od nudného obcování s veřejnou knihovnou (podtrhuji sám). Edice, která by statisícům umožnila vlastní výběr četby, neboť co se nečte dvakrát, nemusí se číst ani jednou.« A ještě se závěrem, kde přesto, že »morzakor nikdo nechce«, čtu toto: »Ale ať bude první experiment nakonec výnosný nebo ztrátový, té myšlenky se nevzdávám, že nová, velmi hezká a mnohem více čtená a oblíbená Světovka po 12—15 Kčs se nám objeví ve velikých sešitech à la Rodokaps.«

Je s podivem, že se na toto dosud neozval žádný z našich knihovníků, kteří jsou názoru, že románové sešity do lidové knihovny nepatří. Z citátu plyne, že autor má špatné zkušenosti s knihovnou v obci, ale neví, že menší místo nemá podle zákona č. 430-1919 Sb. (o veřejných knihovnách obecních) knihovnicka z povolání, který u nich asi plně nevyhovuje — jinak by si pisatel těchto institucí knihoven odsuzujících řádků patrně Románové novinky nekupoval. Zeráží to tím spíše u knihkupeckého mládence, jenž se přece ve stálém styku s knihami, stejně jako knihovnicka. Bohužel, mizivá menšina našich knihkupců se dívá na knihu jako na zboží a ne jako na kulturní statek. To nám ještě zbylo z doby okupační konjunktury. — Ne, jistě nebudeme otázku lidové četby řešit Rodokapsy.

Milan Brondič,
posлуhač Státní knihovnické školy.

Svět knih

KULTURNÍ ZPRAVODAJ

Josef Hora

V TĚŽKÝCH DNECH

*Mrzuté dni se choulí v dlouhé stín.
Vysoký čas je mine snad.
Jen prach na spodních cipech meluziny,
zdá se, že sytí jejich hlad.*

*Leč osud letí, ticha neuznává
a rozpíná se jako plyn.
I smrt tě chce i zoufalství
i sláva
a světa pln je sám tvůj stín.*

*Najdu tě všude, šeptá hlas,
nevěrný nemůžeš mi být.
Jsem v ženě, v muži, v každém
z vás.*

*Chceš odejít a přicházíš,
kneš a jáš se podrobíš
hrůze, na jejímž konci čníš...
Z knihy domova*

Bible praví, abychom milovali jak svoje sousedy, tak i nepřátele. Pravděpodobně proto, že zpravidla jsou to jedni a tiž lidé.

G. K. Chesterton.

NOVÉ KNIHY

HORŮV ODKAZ NÁRODU

Když se nedávno Jaroslav Seifert přiznal, že podle jeho soudu titul národního umělce patří z básníků nesporně a bez váhání jedinému Petru Bezručovi, zapomněl při tom na Josefa Hory. Současně tvořící umělec je vždycky pro svou blízkost buď přeceňován nebo nedoceňován. U Josefa Hory však přes všechna uznání, jichž se mu dostalo od kritiky, je ještě dosti důvodů k tomu, aby jeho dílo, dnes již přehlédnutelné, bylo postaveno tam, kam patří — na nejvyšší vrcholy básnické tvořivosti. Právě vyšly svazek, zahajující

nový soubor Horova »Díla«, to dokazuje připomínkou takřka hromovou. Hora již dnes jest národním básníkem v nejryzejším a nepochybném smyslu slova, a je jím nejen pro svou zduchovnělou lyriku, která při výběru zazáří v jeho díle zprůsvitnělým a trvalým plamenem, ale zejména pro své monumentální básně českého osudu i postoje životního.

Kniha domova (v uspořádání dr. M. Novotného, o 216 str. za 80 Kčs) shrnuje vedle drobných, leč námětem významných lyrických básní hlavně Horova velká plátna. Zpěv rodné země, rytmicky dravou a hudebně podmanivou zkratku dějin české země, dále skladbu »Popel-

ka přebírá hrách«, v níž jako by Hora předběhl i současnou mládou poesii, potom »Máchovské variace«, kterými básník podává přemítavý souhrn stoletého vlivu K. H. Máchy, na tvořivého genia českého básnictví, a posléze už za války proslulou báseň »Jan houslista«, která je nejen výsledkem Horových překladatelských zkušeností s Puškinem, ale i na dlouho do budoucna úhelným kamenem toho, co se z moderní české literatury stane majetkem lidovým; vedle tohoto arcidíla pak ještě obdobnou báseň, zaměřenou jen o stupeň hlouběji do posledních věcí člověka, skladbu »Rekviem«, která je Horovým vyrovnáním s všelidským údělem smrti.

Jaksi bez hluku a tírad, v kontrastu s tím, jak se blýskává naše oficialita při státních pohřbech, skromně a zcela po

FEUILLETON

Zdeněk Bořek Dohalský

JAN KUBELÍK VYPRAVUJE

Malá předsiňka, nabitá spoustou kufrů, polepených barevnými nálepkami celého světa. s vůní všech světadílů, a na nich sedí hosté, kteří si hezky počkají, než jim dáme pana Kubelíka. Kubelík bydlí totiž u svých synů, kterých nevidí celý rok, a tak se nedivte, že vychází právě z živé a srdečné zábavy z pokojíčku, který vypadá hodně studentsky. Kdo slyšel hodně o dobrodružných cestách Kubelíkových a komu se to líbilo víc než jeho hra, zesmutněl by v těchto místnostech, které neukazují ani na slávu ani neprozrazují buržoasní posazení v sem tam nakupeném přepychu. Nějaký nedostatek vkusu nehodil by se ani k čilé a veselé figurě Jana Kubelíka, opáleného pravým australským sluncem, s bělejší chrupem než otevřená ústa jeho negerského sluhu. Je tu příjemná atmosféra v úzkém pokojíku, kde posazen v staré křeslo, které má hezký tvar a veselé živé hedvábní starých zámků, vypravuje Jan Kubelík prostě o svém životě, který skutečně vyhrál. Říká to stručně, jako člověk, který nemá mnoho času, i když tentokrát nejede daleko: jenom do Anglie »a potom do Jižní Ameriky, protože je to tak po ruce«.

»To vám bylo zvláštní s hudbou v naší rodině. Říkejte tomu náhoda nebo osud, což je vlastně totéž — s hudbou začal můj otec a takovýmhle podivným způsobem. V šestnácti letech ochuravěl hrozným očním neduhem a jeho rodiče se obávali, že oslepne. To by bylo znamenalo ztratit existenci. Strach, jak se uživil, přivedl je na nápad koupit mu housle a vyučit chlapce houslové hře. Čtyři neděle učil se otec, a když se zrak náhle pozdravil, vzali mu nástroj a prodali jej jako nepotřebné a zbytečné vyrušování z práce. Dlouho nemohl otec na housle zapomenout, a kdykoli o ně požádal, vždycky odmítli a řekli: »Buď rád, že jsi zdrav a že už to nepotřebuješ.« Tak si zaopatřil housle sám a sám se učil a nespokojil se jedním nástrojem; nakonec hrál na sedm instrumentů: na kontrabas, klarinet, flétnu a na plechové foukací nástroje. Byl to dobrý muzikant, takové staré krve, hudbu pěstoval pro sebe, po práci v zahradě. V té michelské zahradě jsem se narodil. A to si pamatuju velmi dobře: otec hrával starou melodickou muziku, takovou, jaká se líbí dětem, a ty melodie mě chytly takovým podivným kouzlem, že si toho všimla celá rodina. V šesti letech jsem měl u otce první lekci a první písnička, kterou jsem hrál, byla »Skákal pes přes oves, přes zelenou louku.« — Vidíte, už jsem ji zapomněl a snad

bych ji už nezahrál. — Otec zjistil, že jsem ji zahrál za pět minut. Měl radost a pokračoval ve vyučování. S učením to bylo ovšem těžké pro jednu věc: za půl roku jsem toho uměl víc než můj učitel, a to se opakovalo u všech ostatních do té doby, než jsem přišel do konservatoře. V osmi letech přivedl mne tam otec k řediteli Benewitzovi. Když si mne důkladně přezkoušel, povídal — pamatuju se na to jako dnes, stál jsem na stupínku ve zkušební síni, s housličkami v ruce —: »Ten kluk, když se bude učit, bude hrát líp než Ondříček.« O konservatoři nechtěl však ani slyšet, vysvětloval, že osmileté dítě nevyhovuje zákonným předpisům a abych prý přišel, až mi bude 14 let. Šli jsme domů oba smutní. A rozmrzelý otec nechtěl už o konservatoři ani slyšet, ale maminka to vyhrála, uprosila ho a když to začalo znova, vzrostla otcova netrpělivost a za čtyři roky vedl mne znovu do konservatoře. Tam byli neoblomni. Mohou přijímat jenom od čtrnácti let a radili, abych dva roky počkal. To už otec nepovolil, namluvil se, jak dovedl, a já byl nakonec přijat. Ovšem s podmínkou nevyhýbat se měšťanské škole.

Potom přišla konservatoř. Jak pozorujete, měl jsem více učitelů už před tím a tady to začalo doopravdy, a studium trvalo šest let. Loučil jsem se s ústavem koncertem Paganiniho. Rozhodně větší význam

mělo však vystoupení v Zákovské produkci, asi půl roku před absolvováním, kde jsem hrál Brahmsův koncert, kterým jsem na sebe upozornil. Po konservatoři jsem jel do Vídně a tam jsem se přesvědčil, že do světa se nemůže člověk pustit bez řeči. Na konservatoři učili jsme se trochu francouzsky, ale německy jsem neznal ani slovo, a tak jsem jezdil na falešných tramvajích. To mne mrzelo. K smíchu to nebylo, našlapal jsem se hodně pěšky a najedl se všelijakých jídel, kterých jsem si neobjednal. Ve Vídni jsem hrával na společných večerech. První honoráře byly velmi dobré. Dostával jsem 25 zlatých a když na mne noviny upozorňovaly v malých příznivých notickách, seznámil jsem se hodně s lidmi a byl jsem zván na hudební večírky do uzavřených společností, v nichž se pěstovala komorní hudba. To ovšem bylo lepší. Představte si, tenkrát za takový večer 100 zlatých. Mohl jsem si dovolit již samostatné vystoupení. První koncert jsem měl v Praze s klavíristou Málkem. Jméno prvního svého impresaria jsem bohužel zapomněl. Byl to člověk z venkova, který se o mně patrně dověděl z novin a nabídl mně turné po Čechách. Dlouho jsme vyjednávali o honorář a než jsme se dohodli, turné začalo v Kolíně a hned s velkým úspěchem. O ten honorář jsme měli konflikt. Koncerty šly velmi dob-

horovsku předává mrtvý básník první základní kámen svého díla národu. »Kniha domova« je velikou kulturní událostí. I na Horovi se naplňoval typický osud talentu v Čechách: smířít svou touhu vzletnout s nutností sloužit celku, který v stálém zápase o svou existenci pokulhává po bédné zemi. Tím větší vítězství Hora dobyl, jestliže z tohoto údělu stvořil takové dílo. Byl si dobře vědom toho, co říká v Janu houslistovi starý profesor: »Co doma Jene? Jenom bída... tu každý druhův úspěch hlídá, tak mnoho, mnoho je tu nás. A z orla za chvíli je plaz. Plaz mistrem zve se. Zvou ho mistrem. A brzy v mozku jeho bystrém umění řídne jako vlas.« Přes tuto překážku, smrtonoskou pro českou tvořivost, přešel Josef Hora nikoli bez ran, ale nakonec vítězně a plným právem vstoupil do Slavina!

Kamil Bednář

Přetíženo ze Svobodného slova

Americké knižní novinky.

Pearl S. Bucková vydala v nakladatelství John Day novou knihu o Číně »Pavillion of Women (Ženský dům), kde líčí patriarchální život bohaté zemanské rodiny. — Salom A s ch zachycuje v knize »East River« (Na východ od řeky)

lidské hemžení v neworské ulici, obydlené emigranty ze všech končin světa. Ukazuje, jak jednotlivé složky této mezinárodní společnosti ze začátku 20. století dělají od sebe jejich původ a celá řada předsudků, ale spojuje do jisté míry jejich boj o existenci. — Z dětské literatury zasluhují zmínky dvě knihy, které uspokojují dětskou zvědavost. Autorka Marian E. Baerová vysvětluje různé zjevy z okolí dítěte v knize »Without Fire a Book of Experiments« (Bez ohně, kniha pokusů), na příklad proč věci plují ve vodě, proč kus papíru padá pomaleji než kámen atd. — Lily Swann Saarinenová odpovídá zase na zvědavé dětské otázky týkající se zvířat v přírodě v knize »Who am I?« (Kdo jsem?) — Rudi Blesh vysvětluje v knize »Shining trumpets« (Lesklá trubky) původ a rozvoj jazzu. — Hugo Leichtertritt v knize »Serge Koussevitzky, The Boston Symphony Orchestra, and the new American Music« oceňuje zásluhy Sergeje Kusevického o rozvoj americké hudby. — Emma Dickson Sheehy vychází z these, že každé dítě miluje hudbu, její kniha má také název »There's Music in children«, a doporučuje jak tuto lásku k hudbě v dítěti podporovat. Ch

ře a tu jsem se seznámil s nebožtíkem Skřivanem, který byl potom až do své smrti mým impresariem. Nepamatuji se už dobře, jak to Skřivan sjednal s oním dobrým mužem. Musel to být moc hodný člověk, že povolil a že nás tenkrát nevyhodil. Finanční výsledek z českého turné byl tak dobrý, že jsme se mohli odvážit za hranice. První koncert byl ve Vídni, potom jsme jeli do Pešti, s kterou vyjednává napřed Skřivan. Šlo o tamějšího impresaria Norberta Dunkla, Mačara, který mne ovšem neznal, a mé jméno shledal neobyčejně komickým. Ale přece povolil, a tady to přišlo. Pamatuji se na to velmi dobře. Za jednu noc lidé napsali o mně tolik chvály, že ji tiskli i v úvodníkách. Měl jsem z toho radost, protože nikdo mne z nich neznal a to přijetí bylo spontánní. Všechna města přála si hned koncerty. Po turné v Maďarsku učinil mně Dunkel nabídku na velké turné evropské. Jeli jsme do Rumunska a potom přes Vídeň do Rjeka a Terstu. První koncert ve Rjece navštívilo 30 lidí. Druhý byl vyprodán. To se opakovalo v Terstu a po celé Itálii. Z těch slabých návštěv prvních koncertů měl jsem z počátku vždycky strach. Potom jsem si zvykl a poznal jsem, že se chce obecenstvo samo přesvědčit. Honorář za první koncert byl 370 franků. Druhý, o několik dnů později, dostoupil již tehdy 7000 zla-

tých franků. Paříž jsme tehdy jenom projeli, hrál jsem tam ve Figaru, v Londýně jsem vystupoval v koncertech slavného německého dirigenta Hanse Richtra. Vracel jsem se přes Německo. Tam jsem podepsal smlouvu s Görližtem a Frohmannem pro Ameriku. To bylo v roce 1901. Od té doby projel jsem hezký kousek světa, zbývá mně ještě Jáva, Alžír a Maroko, a potom mohu říci, že jsem hrál tak všude, kde se na světě hrát dá. Po několika koncertech v Čechách čeká mě jejich padesát v Anglii, po Anglii udělal mně Svojsík maršrútu do Jižní Ameriky.

Když jsem se vracel z Austrálie, slyšel jsem v Jižní Africe velký zuluferský orchestr, báječné instrumenty ze sardelových krabic a sudů, víc rámusu, než by to svedl Richard Strauss. Můj poměr — myslete si, co chcete — k moderní hudbě je skutečně špatný. Už proto, že je tato hudba největším nepřitelem houslí, nástroje stvořeného jenom pro krásný tón. Nedivte se tomu. Nedivám se na hudbu jenom jako virtuos. Cítím ji také jinak. Komponuji houslové koncerty a i při reprodukci velkých autorů musí se člověk vymyslet do celého orchestrálního díla. Říkám vám ale upřímně: kdyby byl můj otec spustil na mne tenkrát v mládí místo staré klasické hudby, kterou miluji, kakofonii, nebyl bych se asi stal houslistou. S komponováním je to ovšem

Již vyšel I. svazek nové sbírky **DOBŘÁ ČETBA BRÁZDY**
Jan Herben: Ondřej Kment a jiné povídky
 190 stran. Kčs 20.—
 Každý svazek **DOBŘE ČETBY BRÁZDY** bude v rozsahu 190 stran za jednotnou cenu Kčs 20.—
 Musí být zařazena v každé knihovně soukromé, obecní, školní a spolkové!
 U knihkupců!
 Nakladatelství českých zemědělců »BRÁZDA«
 v Praze II, třída Jana Opletala 3.

KNIHY REDAKCI DOŠLE

George Orwell: **Farma zvířat.** Přeložil Jiří Havelka. Původní název Animal Farm. Nakl. I. L. Kober v Praze. Kresby Marcel Pokorný. Obálka Karel Kratochvíl. Stran 143, brož. 48 Kčs, váz. 68 Kčs.

Československý státník **Klement Gottwald.** První svazek knižnice Tvořivé dějin. S úvodním textem Bohuslava Lašfvičky. Graf. úprava Vil. dy Ambrosiho a F. J. Müllera. Vydal V. Neubert a synové. 50 Kčs.

Eva Vrchlická: **Z oříšku královny Mab** (Šest povídek ze Shakespeara.) Ilustroval Karel Svobolinský. Vydal a tiskl Melantrich. Str. 205, váz. 200 Kčs.

Frant. Nechvátal: **Svatební lože.** Vydal Melantrich. Obálku navrhl Jan Sládek. Stran 1336, brož. 60 Kčs.

Alena Vrbová: **Svár.** Vydal Melantrich. Obálka Jan Sládek. Stran 100, brož. 45 Kčs.

James Hilton: **Příběh Dr Wassella.** Přeložil Lev Mašin. Obálka K. Liška. Vydalo nakl. KVADR. Stran 140, brož. 39 Kčs, váz. 59 Kčs.

Emil Vachek: **Velbloud** (2. vydání románu Parasit.) Za redakce A. C. Nora. Vydal jako 6. sv. edice Český román nakl. Alois Hynek. Obálku navrhl F. Muzika. Grafickou úpravu Alois Chvála. Stran 342, brož. 120 Kčs, váz. 150 Kčs.

Vladimír Drnák - Rosůlek: **Vtipohlavci.** Román o vynálezci ruchadla, bratřích Veverkových z Rybitví, jsou prací věrných Pardubáků. Malíř Frant. Fiewillig. Výběr motivů navrhl malíř Jos. Salavec. Fotografie provedl JUC J. Fryč. Vydal Melantrich. Stran 155, váz. 150 Kčs.

Emilie Stambolieva - Kamil Bednář: **Kalidás.** Dramatická legenda. Obálka Václav Bláha. Vydal a vytiskl Melantrich. Stran 107, brož. 50 Kčs.

pro mne, a tomu se nevyhnete, to je vlastně styk s geniem muziky, kterého reprodukuje.

V takovém styku je vlastně i hráč se svým publikem. Vidíte, obecenstvo jsem shledal všude stejné. Věřte, není rozdíl mezi publikem. Je to jedna duše, která stejně reaguje na reprodukci na celém světě, když se člověku podaří rozkřísnout tu jiskru spojení hleděte s dílem. Chci ještě patnáct let hrát. Potom 25 let komponovat, to mně bude devadesát let, a potom si nechám hrát každý den starého veselého Mozarta, kterého mám ze všech nejraději. Memoáry psát nebudu. Nevěřím na ně, nemluví pravdu, jsou hojně zidealizované, i korespondenci nelze psát někdy ani upřímně. A potom, to bych mohl mít péro takového nějakého Čapka. O svém styku se slavnými lidmi nebudu vám povídat. Jsou to epizody, které je těžko napsat, aby se člověk nezdál malicherný, a které přece měly pro mne tak velký význam. Když po jednom koncertu přišel ke mně velký dirigent Shuh, uplakaný, a říkal mně, že já jsem mu ty slzy vytáhl, mělo to význam jenom pro mne. Ale jenom pro mne a pro nikoho jiného.

Na cestách je na to málo času, člověk pracuje jen úryvkovitě. Z poslední cesty australské napsal jsem si na lodi čtyři malé věci: starý menuet, scherzo, které jsem pojmenoval Tanec oktáv, když už všechno tancovalo na světě, jen ještě oktávy ne. Je to vlastně takový foxtrott v oktávách. Dvě ostatní věci jsou takové orientální náladky, které jsem vycítil z té asijské kouzelné atmosféry, která mne tolik podmaňovala. Budu je hrát už na koncertech.

Říkal jsem, že jsem houslovou techniku změnil už dvakrát. Ale já to provedl už asi pětkrát. Myslím, že se tomu nevyhne žádný pořádný a velký houslista, protože housle jsou nástrojem tak neobyčejným, že nutí k stálému studiu a poskytuje právě v tomto ohledu mnoho příležitostí. Velká výrazová schopnost houslí nenechává snad nikoho, aby hrál jedním způsobem. Každý houslista hraje přece jinak. Znám ovšem lidi, kteří do své smrti hráli v stejném stylu. Sám si to nedovedu dobře vysvětlit, protože už každý komponista vyžaduje přece jiný výraz a interpret, který hledá fantasií autorovu, musí se mu podrobit i ve stylu, jenž často znamená i jinou techniku. To je to velké umění starých klasiků a hlavně Mozarta. Styl a dopracovat se ho. O tom je těžko disputovat, mohu hrát jenom tak, abych byl sám spokojen. To je mé vlastní umění, umění

Z právě vyšlé knihy Zdeňka B. Dohalského Opustilý stůl.